

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Logistično inženirstvo
Modul: Vojaška logistika

BITKA PRI MIDWAYU

Mentor: mag. Zvezdan Marković, prof. zgod.

Kandidat: Nejc Havlas

Lektorica: Nina Rajh, mag. prof. slov. jezika in knjiž.

Ormož, januar 2025

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju mag. Zvezdanu Markoviću za vso pomoč in podporo pri izdelavi diplomskega dela.

Zahvaljujem se moji Nuši, ki me je spodbujala in podpirala med študijem ter med izdelavo diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi lektorici Nini Rajh, ki je mojo diplomsko nalogo jezikovno in slovnično pregledala.

IZJAVA

Študent Nejc Havlas izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom mag. Zvezdana Markovića.

Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.

Dne: _____

Podpis: _____

POVZETEK

Bitka pri Midwayu, ki je potekala med 4. in 7. junijem 1942, velja za eno najpomembnejših pomorskih bitk v svetovni zgodovini in je mejnik v pacifiški vojni med Združenimi državami in Japonskim cesarstvom. Japonska je nameravala s presenetljivim napadom na atol Midway razširiti svoj vpliv na Pacifiku in uničiti ameriške letalonosilke, vendar so Američani, zahvaljujoč razvozlanju japonskih komunikacijskih šifer, predvideli napad in pripravili zasedo. Japonci so izgubili štiri flotne letalonosilke, več kot 200 letal in izkušene pilote, kar je bila nepopravljiva škoda. Ameriške izgube so vključevale eno letalonosilko, več kot 100 letal in številno osebje, vendar je njihova mornariška moč ostala nedotaknjena. Bitka pri Midwayu je zaustavila japonsko ekspanzijo na Pacifiku in omogočila Američanom, da so prešli v ofenzivo. S strateškega vidika je označila začetek preobrata v pacifiški vojni in utrdila pomen letalonosilk kot ključnega orožja v modernem pomorskem bojevanju. Bitka je bila prelomna ne samo zaradi svoje strateške in vojaške pomembnosti, temveč tudi zaradi ključne vloge obveščevalne dejavnosti, ki je omogočila zmago Združenim državam.

KLJUČNE BESEDE

- Druga svetovna vojna
- Pomorska bitka
- Midway
- Obveščevalna dejavnost

SUMMARY

The Battle of Midway, fought between 4 and 7 June 1942, is considered one of the most important naval battles in world history and a milestone in the Pacific War between the United States and the Empire of Japan. Japan intended to extend its influence in the Pacific and destroy American aircraft carriers with a surprise attack on Midway Atoll, but the Americans, thanks to the deciphering of Japanese communication codes, anticipated the attack and prepared an ambush. The Japanese lost four fleet carriers, more than 200 aircraft and experienced pilots, a loss that Japan could not afford. American losses included one aircraft carrier, more than 100 aircraft and numerous personnel, but their naval strength remained intact. The Battle of Midway halted the Japanese expansion in the Pacific and allowed the Americans to go on the offensive. Strategically, it marked the beginning of a turning point in the Pacific war and cemented the importance of aircraft carriers as a key weapon in modern naval warfare. The battle was a turning point not only because of its strategic and military importance, but also because of the crucial role of intelligence, which enabled the United States to win.

KEYWORDS

- Second world war
- Naval battle
- Midway
- Intelligence

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	Predstavitev problema.....	1
1.2	Cilji naloge.....	1
1.3	Predpostavke in omejitve	1
1.4	Metode dela	3
2	UZADJE IN ZGODOVINSKI KONTEKST	4
2.1	Na poti v novo svetovno vojno	4
3	DRUGA SVETOVNA VOJNA	10
3.1	Začetek druge svetovne vojne	10
3.2	Japonska strategija.....	11
3.3	Napad na Pearl Harbor.....	12
3.4	Japonska ekspanzija.....	16
4	STRATEŠKO RAZPOTJE PO ZGODNJIH OSVAJANJIH: JAPONSKI VOJNI CILJI V PACIFIKU (1941-1922)	18
4.1	Prodor proti jugozahodu	18
4.2	Prodor proti osrednjemu Pacifiku.....	18
5	PRIPRAVE NA OPERACIJO »MI«	19
5.1	Izbira naslednjega koraka japonskih operacij.....	19
5.2	Bitka v Koralnem morju	21
6	JAPONSKI NAČRT ZA BITKO PRI MIDWAYU	25
6.1	Japonski ključni poveljniki.....	25
6.2	Japonska sestava sil.....	27
6.3	Japonske vojne igre in simulacije odvijanja bitke	28
6.4	Japonske obveščevalne priprave	29
6.4.1	Operacija »K«	29
6.4.2	Podmorniška izvidniška mreža med Havaji in otokom Midway	30
6.5	Yamamotova vizija bitke	31
7	AMERIŠKE PRIPRAVE NA BITKO PRI MIDWAYU	32
7.1	Ameriški ključni poveljniki	32
7.2	Doolitlov napad na Tokio.....	34
7.3	Ameriške obveščevalne priprave	35
7.3.1	Postaja Hypo.....	35
7.3.2	Letalsko izvidništvo	37
7.3.3	Podmorniško izvidništvo.....	37
7.3.4	Sinergija.....	37
7.4	Popravilo letalonosilke Yorktown	38
7.5	Ameriška sestava sil	39
7.5.1	Kopenska obramba otoka Midway	40
7.6	Nimitzova vizija odvijanja bitke	41
8	OBOROŽITVENI SISTEMI	43
8.1	Vojaška letala	43
8.1.1	Lovska letala	43

8.1.2	Bombniki strmoglavci.....	44
8.1.3	Torpedni bombniki	45
8.1.4	Izvidniška letala	46
8.1.5	Bombniki.....	47
8.2	Vojaške Ladje.....	47
8.2.1	Letalonosilke.....	47
8.2.2	Bojne ladje.....	49
8.2.3	Križarke	50
8.2.4	Rušilci.....	51
9	BITKA	52
9.1	Aleutska operacija in njen (ne)vliv na bitko pri Midwayu	52
9.2	1. faza: Japonski letalski napad na Midway (4. junij 1942, zgodnje jutro) 53	
9.3	2. faza: Ameriški neuspešni zračni napadi (4. junij 1942, dopoldne) . 54	
9.4	3. faza: Odločilni ameriški napad (4. junij 1942, pozno dopoldne)..... 55	
9.5	4. faza: Uničenje letalonosilke Hiryu (4. junij 1942, popoldne)	58
9.6	5. faza: Umik japonskih sil (5.–7. junij1942)	59
10	REZULTAT BITKE	61
10.1	Razmerje sil pred samo bitko	61
10.2	Ameriške in japonske izgube.....	62
11	ZAKLJUČEK.....	63
11.1	Analiza hipotez	63
11.2	Sklep.....	65
12	LITERATURA IN VIRI	68

KAZALO SLIK

Slika 1: Otočje Midway	2
Slika 2: Potopljene in poškodovane ladje v Pearl Harborju	15
Slika 3: Največji obseg japonskih osvajanj	17
Slika 4: Admiral Yamamoto	26
Slika 5: Admirala Spruance (levo) in Nimitz (desno)	33
Slika 6: USS Yorktown	49

KAZALO TABEL

Tabela 1: Lovska letala	43
Tabela 2: Bombniki strmoglavci	44
Tabela 3: Torpedni bombniki	45
Tabela 4: Izvidniška letala	46
Tabela 5: Bombniki	47
Tabela 6: Letalonosilke	48
Tabela 7: Križarke	50
Tabela 8: Rušilci	51
Tabela 9: Razmerje sil med Američani in Japonci	61
Tabela 10: Dejansko razmerje sil v bitki	62
Tabela 11: Izgube v bitki pri Midwayu	62

POJMOVNIK

- Amfibijska letala:** amfibijska letala so zrakoplovi, ki so zasnovani tako, da lahko vzletajo in pristajajo tako na kopnem (z uporabo kolesnega podvozja) kot na vodi (z uporabo plovcev ali ladijsko oblikovanega trupa). Ta dvosmerna zmogljivost jim omogoča širok spekter nalog, od izvidništva in protipodmorniških patrolj do reševanja in transporta na območjih, kjer ni nujno na voljo klasične vzletno-pristajalne steze.
- Kido Butai:** v prevodu »mobilna udarna sila«. Imenovali so jo tudi 1. zračna flota. To je bila glavna japonska udarna skupina letalonosilk, uporabljena med drugim za napad na Pearl Harbor in v bitki pri Midwayu.
- Victory disease:** angleški termin, ki označuje pretirano samozavest po nizu velikih zmag. Povzroči lahko podcenjevanje nasprotnika in precenjevanje lastnih sposobnosti.
- Vozel:** ustreza hitrosti ene morske milje na uro, oziroma 1,825 kilometra na uro.

KRATICE IN AKRONIMI

- BB:** oznaka v ameriški mornarici za bojne ladje (npr. USS Arizona (BB-39)).
- CA:** oznaka v ameriški mornarici za težke križarke (npr. USS Astoria (CA-34)).
- CL:** oznaka v ameriški mornarici za lahke križarke (npr. USS Atlanta (CL-51)).
- JN-25:** glavna šifra, ki jo je japonska mornarica uporabljala za medsebojno komunikacijo. Razbitje te kode je bilo ključno za ameriški uspeh pri Midwayu.
- SIGINT:** kratica za »Signals Intelligence«, obveščevalno dejavnost, ki temelji na prestrezanju in analizi sovražnikovih komunikacijskih ali elektromagnetnih signalov.
- TF:** »Task force« – operativna skupina.
- USS:** »United States Ship« – uradna predpona imen ameriških vojaških ladij (npr. USS Yorktown, USS Enterprise ...).
- ZDA:** Združene države Amerike.

1 UVOD

1.1 Predstavitev problema

Za diplomsko delo smo si izbrali pomorsko bitko pri Midwayu. Gre za eno pomembnejših pomorskih bitk med drugo svetovno vojno in v zgodovini nasploh. Bitka je potekla med 4. in 7. junijem 1942, v času, ki je bil za zavezniške sile, globalno gledano, zelo neugoden, saj so sile osi napredovale in zaveznikom zadajale poraze na vseh svetovnih bojiščih. V desetih minutah usodnega jutra, 4. junija 1942, so bile tri od štirih japonskih letalonosilk le še goreče lupine, četrto pa je enaka usoda čakala nekaj ur kasneje. Japonska mornarica si po tej bitki ni nikoli opomogla. Lahko bi rekli, da je Japonska ob 10.20 tega dne prepričljivo zmagovala v vojni na Pacifiku, ob 11.00 istega dne pa je prepričljivo tonila proti porazu. Te ključne minute, mogoče celo najbolj dramatične minute v drugi svetovni vojni, morda celo v vsej ameriški zgodovini, so obrnile tok dogodkov in preprečile japonsko zmago ter predale iniciativo nad Pacifikom zaveznikom, ki je niso izpustili iz rok vse do konca vojne. Preučevanje bitke pri Midwayu je pomembno zaradi njenega strateškega pomena, obveščevalnih uspehov, izkoriščanja slabosti nasprotnika in istočasnega optimalnega izkoriščanja svojih prednosti, tehnološkega napredka, lekcij o vodenju, prožnosti in prilagodljivosti, začetkov združenega bojevanja in vpliva na potek druge svetovne vojne.

1.2 Cilji naloge

Cilji diplomske naloge so analizirati in predstaviti bitko pri Midwayu. Sama bitka je bila zelo kompleksna, zato je potrebno predstaviti japonske in ameriške priprave na samo bitko in razloge, zakaj je do bitke sploh prišlo. Poveljnik pacifiške flote ZDA se je odločil zoperstaviti japonskemu napadu samo na podlagi obveščevalne dejavnosti Sigint enot in s tem prevzel poveljniško odgovornost za vse morebitne posledice. Bitka pri Midwayu je bila ena izmed prvih operacij v drugi svetovni vojni, katere zagon je bila izključno obveščevalna dejavnost – prestrezanje, dešifriranje in analiza nasprotnikovih radijskih komunikacij, dejavnost, ki jo danes strokovno imenujemo Sigint. Bitka je pomenila preokretnico v vojni na Pacifiku, ki se je končala z japonsko predajo v Tokijskem zalivu na krovu bojne ladje Missouri, 2. septembra 1945. V preteklih letih so relevantni avtorji podali nova dognanja glede same bitke, ki predstavijo bitko v malenkost drugačni luči, kot je bila predstavljena širši javnosti vse od konca druge svetovne vojne do praktično današnjih dni.

1.3 Predpostavke in omejitve

Japonska je bila vse od napada na Pearl Harbor, decembra 1941, praktično nezaustavljiva. Japonska kopenska vojska in mornarica sta nizale uspeh za uspehom

na celotnem pacifiškem bojišču, vendar je bila pri Midwayu usodno poražena. Navedli bomo tri predpostavke za japonski poraz, oziroma za ameriško zmago v tej bitki.

Hipoteza 1: ameriška obveščevalna dejavnost in dešifriranje japonske operativne kode JN 25 sta omogočila, da je poveljnik pacifiške flote, admiral Nimitz, sploh izvedel, da japonska mornarica namerava napasti Midway in je zato lahko primerno zastavil obrambo Midwaya.

Hipoteza 2: pretirana samozavest Japoncev in tako imenovana »zmagovalna bolezen« (angl. »Victory disease«), je vplivala na poraz japonske mornarice, ki je sicer v sami operaciji imela več ladij in letal, vendar so bile zaradi prevelikega drobljenja sil in podcenjevanja Američanov, posledično razpršene po celotnem Pacifiku in se tako niso bile zmožne medsebojno podpirati.

Hipoteza 3: uporaba radarja na večjih ameriških ladjah in na otoku Midway ter uporaba letal za daljinsko izvidništvo, ki so bila nameščena na otoku Midway, sta ameriški mornarici prinesla veliko strateško in taktično prednost, napram japonski mornarici, ki radarja še ni uporabljala, prav tako pa v operaciji ni uporabljala letal iz kopenskih oporišč.

Slika 1: Otočje Midway
(Vir: Picryl, 2025)

1.4 Metode dela

V diplomskem delu smo uporabili naslednje metode:

- analiza vsebine zgodovinskih pisnih in elektronskih virov. Osredotočili smo se na dve deli, ki sta vse splošno priznani kot nesporni vir proučevanja bitke pri Midwayu: prvo je delo avtorjev Jonathana Parshalla in Antonya Tullya, ki opisuje bitko iz japonskega zornega kota; drugo delo, katerega avtor je Craig Symonds, pa predstavlja ameriški zorni kot bitke. Pomembna so bila tudi dela ostalih avtorjev, ki dodajajo dodatne ugotovitve.

- Deskriptivna metoda za predstavitev:
 - okoliščin, ki so pripeljale do same bitke,
 - ameriških in japonskih priprav na bitko,
 - poteka bitke pri Midwayu,
 - vojaške tehnike in doktrine obeh strani, ki so se uporabljale v bitki.

- Primerjalna metoda za predstavitev:
 - ameriške in japonske vojaške tehnike,
 - razmerja med številom ladij in letal.

2 OZADJE IN ZGODOVINSKI KONTEKST

2.1 Na poti v novo svetovno vojno

Danes, leta 2025 se zdi neizogibno, da so bili globalni fašizem, nacizem in militarizem ob koncu druge svetovne vojne zatrti in premagani. Vendar se leta 1942 ni zdelo tako. Zmage sil osi so leta 1940 in 1941 kot udarci s kladivom padale po zavezniških silah: padec Francije, evakuacija iz Dunkerqua, ofenziva nemških podmornic na Atlantiku, šokantni uspehi Wehrmachta v Sovjetski zvezi in seveda japonski napad na Pearl Harbor. Vendar so si zavezniki opomogli od teh udarcev. Velika Britanija je vzdržala in preživela, Sovjetska zveza je zadržala nemški naskok in kasneje krenila v protinapad, ki se je končal v Berlinu. Ameriški arzenal demokracije pa je začel proizvajati do takrat nepredstavljljive količine ladij, tankov, letal in vsega ostalega potrebnega, kar je zagotovilo končni poraz sil osi.

Druga svetovna vojna za mnoge predstavlja samo smiselno nadaljevanje prve svetovne vojne. V letih med obema vojnoma, iz zgodovinske distance bi temu lahko rekli nekakšen polčas med celovitim globalnim oboroženim spopadom, je politična podoba sveta doživela številnejše in globlje spremembe kot v obdobju pred prvo svetovno vojno. Krepitev skrajnih fašističnih agresivnih režimov v Italiji in Nemčiji je seveda naletelo na negodovanje, predvsem Francije in Velike Britanije. Bolj, kot se je zaostriala in stopnjevala fašistična napadalnost, bolj se je bližal čas neizogibnega obračuna.

Določila versajskega miru, s katerim je bila Nemčiji dodeljena izključna odgovornost za začetek prve svetovne vojne, so bila skupek kompromisov antantnih držav, ki niso zadovoljili nikogar. Po dolgotrajnih pogajanjih je bil 28. 6. 1919 podpisan sporazum. Med zmagovalkami se je najbolj okoristila Francija. Pod svoj nadzor je dobila nekaj ozemlja v Evropi in še več v Afriki ter Aziji, hkrati pa si je zagotovila močan politični in gospodarski vpliv na nove države v vzhodni in jugovzhodni Evropi. Tudi Velika Britanija je dobila nekaj novih kolonialnih posesti in si tako še utrdila svoje strateške pozicije v svetu. Obe državi sta si za te pridobitve zelo prizadevali, pripravljene sta jih bili tudi obvarovati za vsako ceno, zato sta podprle predlog ameriškega predsednika Woodrowa Wilsona o ustanovitvi društva narodov. Na versajski mirovni konferenci je bil sprejet predlog statuta Društva narodov, vendar same ZDA niso postale njegova članica, ker je kongres zavrnil Wilsonov predlog. Tako sta lahko Francija in Velika Britanija prevzeli vodilno vlogo v društvu, zlasti zato, ker Sovjetska zveza, Nemčija in nekatere druge velike sile v začetku niso bile članice te mednarodne organizacije in tako niso sodelovale v reševanju najpomembnejših svetovnih problemov. Zaradi take sestave in vloge pa Društvo narodov ni moglo imeti odločilnega vpliva na mednarodne spore in se uspešno boriti za ohranitev miru v svetu, kar je bila Wilsonova vizija o društvu, ampak je postalo, deloma, le instrument francoske in britanske politike. Tako

podedovana in na novo nastala protislovja so se čedalje bolj zaostrovala. Italija in Japonska, ki sta bili sicer med zmagovalkami prve svetovne vojne, prav tako nista bili zadovoljni z izidom mirovne konference in sta samo čakali na zanj ugoden trenutek, da bi lahko izstopili iz Društva narodov ter z oboroženo silo in drugimi sredstvi dosegli svoje imperialistične cilje.

V želji, da bi oslabili vpliv Sovjetske zveze, ki se je v tistem času notranje konsolidirala, so ZDA, Francija in Velika Britanija, bolj ali manj ravnodušno, spremljale razvoj notranje političnih dogodkov v Nemčiji, Italiji in na Japonskem, kjer so vpliv pridobivale sile, ki niso skrivale svojih napadalnih načrtov. V weimarski nemški republiki so celo videle jez pred krepitvijo sovjetskega vpliva.

Z velikimi posojili se je Nemčija kmalu izkopalala iz največjih težav in se že po nekaj letih uvrstila med vodilne gospodarske sile, leta 1926 pa je bila sprejeta v Društvo narodov.

Italijo je po prvi svetovni vojni zajel močan revolucionarni val, ki je pripeljal do oboroženih spopadov med delavci in fašisti. Oktobra 1922 so se pripadniki fašistične stranke odpravili na tako imenovani pohod proti Rimu. V takih razmerah je italijanski kralj Vittorio Emanuele mandat za sestavo nove vlade zaupal fašističnemu voditelju Benitu Mussoliniju, s čimer se je v Italiji začelo obdobje fašistične vladavine. Novi režim je začel odkrito zahtevati revizijo mirovnih sporazumov in izražati želje po ustanovitvi novega velikega Rimskega cesarstva. Neposredni cilji fašistične Italije so bili prevlada v Sredozemlju, vodilna vloga na Balkanu in pridobitev novih kolonij. Tam, kjer niso bili neposredno ogroženi francoski in britanski interesi, sta obe državi celo podpirali Mussolinijeve zahteve. Tako si je Italija leta 1924 priključila Reko, še pred tem pa je Albaniji odvzela otok Sazan in dobila otočje Dodekanez. S poznejšim sporazumom si je Italija, leta 1927, zagotovila pravico, da svoje vojaške enote pošilja v Albanijo.

Neposredno po prvi svetovni vojni je Japonska z vso odločnostjo začela razširjati svoj vpliv na Daljnem vzhodu, zlasti na Kitajskem. Na Washingtonski konferenci¹ je Japonska sicer formalno sprejela nekatere mednarodne obveznosti v korist ZDA, vendar se je začela takoj nato pospešeno oboroževati in se pripravljati na osvajanje novih ozemelj. Kot protiutež tej japonski politiki sta ZDA in Velika Britanija začeli graditi vojaška oporišča na območju Pacifiškega oceana ter še povečali gospodarsko in finančno pomoč Kitajski.

Leta 1929 je svet pretresla velika gospodarska kriza. Ta, do takrat največja gospodarska kriza v zgodovini, je najbolj prizadela ZDA. Ko je novembra 1932 na volitvah zmagala demokratska stranka, je novi predsednik Franklin Roosevelt začel

¹ Pogodba med ZDA, Veliko Britanijo, Japonsko, Francijo in Italijo o pomorski razorožitvi. V skladu z njo je morala vsaka od sodelujočih držav ohraniti določeno razmerje med tonažo vojaških ladij.

uresničevati program »New Deal« – gospodarsko politiko, katere cilj je bila krepitev gospodarske in finančne moči države. Vlada je organizirala velika javna dela in izglasovala vrsto socialnih zakonov, ki so že v naslednjem letu prinesli občutno izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev.

Težišče svetovnih dogodkov pa se je med tem preselilo v Evropo ali natančneje v Nemčijo. Velika gospodarska kriza je to državo zelo prizadela in izzvala tudi politično krizo. Pred grožnjo naraščajočega nezadovoljstva med delavci so nemški finančni in industrijski magnati začeli vse bolj podpirati nacionalno socialistično stranko. Njen vodja Adolf Hitler je leta 1933 postal nemški kancler. Po smrti predsednika Hindenburga naslednje leto pa se je razglasil za vodjo – Führerja nemškega naroda, s čimer je v svojih rokah združil vso oblast.

Da bi si zagotovila proste roke za uresničevanje svoje osvajalne politike in ponovno oboroževanje, je nacistična Nemčija oktobra 1933 izstopila iz Društva narodov. Leta 1935 je samostojno zavrnila vse omejitve, ki so jih narekovale določila Versajskega mirovnega sporazuma. To je pomenilo začetek odkritega in pospešenega oboroževanja ter vojaškega urjenja. Versajska pogodba je Nemčiji prepovedala vojaško prisotnost v demilitarizirani coni ob reki Ren (Porenje). Kljub temu pa je Hitler marca 1936 izkoristil mednarodno negotovost, zlasti obvezanost zahodnih sil z gospodarskimi težavami in italijansko invazijo na Etiopijo, in poslal nemške čete v Porenje. Ta poteza je bila odprta kršitev pogodbe, vendar Zahod ni ustrezno ukrepal. To je okrepilo Hitlerjev občutek, da lahko nadaljuje s svojo agresivno politiko, ne da bi tvegala resne posledice. Zasedba Porenja je bila za Hitlerja velik politični uspeh, saj je dvignila njegov ugled v Nemčiji in utrdila njegov režim. Obenem je to signaliziralo konec omejitev, ki so jih Nemčiji nalagala versajska določila glede vojaških aktivnosti.

Naslednji korak v Hitlerjevem načrtu za širitev nemškega rajha je bil priključitev Avstrije. Marca 1938 je Nemčija izvedla Anschluss, priključitev Avstrije brez boja. Tudi to je bila odprta kršitev določb Versajske pogodbe, ki je prepovedovala kakršno koli združitve Nemčije in Avstrije. Hitlerjev korak je bil podprt z nacionalistično retoriko, ki je trdila, da Nemčija in Avstrija pripadata istemu narodu in si zaslužita biti združeni. Avstrijski voditelji niso uspeli organizirati učinkovitega odpora, medtem ko so zahodne sile ostale pasivne, kar je Hitlerju omogočilo brezkrvno priključitev. Anschluss je bil pomemben prelomni dogodek, saj je pokazal, da bo Hitler nadaljeval z ekspanzionistično politiko, ne da bi se soočil z resnimi posledicami.

Po priključitvi Avstrije je Hitler svoj pogled usmeril na Češkoslovaško, zlasti na regijo Sudete, kjer je živela večja nemška manjšina. Hitler je trdil, da morajo Sudeti postati del Nemčije zaradi pravice do samoodločbe nemških prebivalcev. Leta 1938 se je začela Sudetska kriza, ko je Nemčija zahtevala priključitev Sudetov.

Da bi se izognili vojni, so se Velika Britanija, Francija, Italija in Nemčija septembra 1938 sestale v Münchnu. Münchenski sporazum je zahteval, da Češkoslovaška Sudete odstopi Nemčiji, v zameno pa so se zahodne sile nadejale, da bo to ustavilo nadaljnjo nemško agresijo. Britanski premier Neville Chamberlain je ta dogovor označil kot mir za naš čas, vendar je bila to napačna ocena. Zahodne sile so želele preprečiti vojno z umiritvijo Hitlerjevih zahtev, a je bila Sudetska kriza le korak k nadaljnji ekspanziji. Čeprav je Hitler v Münchnu obljubil, da bo Sudeti njegova zadnja ozemeljska zahteva, je marca 1939 Nemčija zasedla še preostanek Češkoslovaške. To je bil jasen znak, da Hitlerjevi načrti presegajo zgolj revizijo nemških meja in združitvev etničnih Nemcev. Zasedba Češkoslovaške je pokazala, da Hitler namerava s silo spremeniti politični zemljevid Evrope. Zasedba Češkoslovaške je pomenila konec politike umirjanja, saj sta Velika Britanija in Francija spoznali, da se Hitlerjevi apetiti ne bodo ustavili. Po tem dogodku sta obe državi napovedali, da bosta v primeru napada na Poljsko, slednjo podprli.

Medtem ko je Nemčija še naprej širila svoj vpliv v srednji Evropi, je Hitler načrtoval še en ključni diplomatski korak. Avgusta 1939 sta Nemčija in Sovjetska zveza sklenili pakt o nenapadanju, znan kot Ribbentrop-Molotov pakt. Ta pakt je vključeval tajni protokol, po katerem sta si Nemčija in Sovjetska zveza razdelili vplivna območja v vzhodni Evropi, vključno s Poljsko. Ta dogovor je Hitlerju omogočil, da se izogne vojnemu spopadu na dveh frontah, saj je s tem nevtraliziral sovjetsko grožnjo z vzhoda. Prav tako je Stalin v tem dogovoru videl priložnost za širitev sovjetskega vpliva na vzhodno Poljsko in baltske države. Pakt je tako odprl pot za Hitlerjev naslednji agresivni korak – invazijo na Poljsko.

Prvega septembra 1939 je Nemčija izvedla invazijo na Poljsko, ki je vključevala hitro in intenzivno uporabo tankov ter letal. Ta napad je bil neposreden povod za začetek druge svetovne vojne. Velika Britanija in Francija sta se odzvali z napovedjo vojne Nemčiji, in sicer 3. septembra 1939, čeprav nista takoj izvedli večjih vojaških operacij. Invazija na Poljsko je bila le prvi korak v Hitlerjevih načrtih za nemško ekspanzijo na vzhod, vendar je ta dogodek sprožil globalni konflikt, ki se je razširil po Evropi in svetu v naslednjih letih.

Razvoj dogodkov v azijsko-pacifiški regiji med letoma 1932 in 1941 predstavlja ključno obdobje, ki je oblikovalo potek druge svetovne vojne in globalno politiko v 20. stoletju. To obdobje so zaznamovali japonska ekspanzionistična politika, naraščajoči militarizem ter vse večje napetosti med Japonsko in zahodnimi silami, zlasti Združenimi državami Amerike. Razumevanje teh dogodkov je bistvenega pomena za celovito dojetje vzrokov in posledic konflikta, ki je sledil.

Leta 1931 je Japonska izvedla invazijo na Mandžurijo, ki je bila bogata z naravnimi viri in strateško pomembna za japonske interese v Aziji. Ta poteza je bila posledica tako gospodarskih potreb kot tudi želje po širitvi vpliva. Incident pri Mukdenu je služil

kot pretveza za vojaško akcijo, po kateri je Japonska hitro vzpostavila marionetno državo Mandžukuo. Dogodek je bil ključen za krepitev japonskega militarizma, saj je vojska pridobila večji vpliv na državno politiko in odločanje.

Mednarodna skupnost, zbrana v Ligi narodov, je obsodila japonsko agresijo, vendar ni sprejela učinkovitih sankcij ali ukrepov. To je Japonsko opogumilo, da nadaljuje s svojo ekspanzionistično politiko, saj je videla, da mednarodni odpor ni dovolj močan, da bi jo ustavil. Izstop Japonske iz Lige narodov, leta 1933, je bil jasan znak njene odločenosti, da bo sledila lastni poti brez upoštevanja mednarodnih norm.

V naslednjih letih je Japonska postopoma širila svoj vpliv v severni Kitajski, kar je povzročilo naraščajoče napetosti med državama. Leta 1937 je incident pri mostu Marca Pola sprožil obsežen vojaški konflikt, znan kot druga kitajsko-japonska vojna. Japonska je začela obsežno ofenzivo proti kitajskim mestom, vključno s Šanghajem in Nankingom. Med okupacijo Nankinga so japonske sile izvedle množične poboje in druge grozljive vojne zločine nad kitajskim prebivalstvom, kar je v zgodovini ostalo znano kot pokol v Nankingu.

Ta vojna je imela globoke posledice za obe državi. Kitajska je utrpela ogromne izgube v človeških življenjih in uničenje infrastrukture, vendar je hkrati okrepila svoj odpor proti japonski okupaciji. Japonska pa se je znašla v dolgotrajnem konfliktu, ki je izčrpaval njene vire in vojaške zmogljivosti. Kljub začetnim uspehom se je vojna sprevrgla v pat položaj, saj Japonska ni uspela dokončno premagati kitajskega odpora.

Zaradi potreb po naravnih virih, zlasti nafti, gumi in mineralih, je Japonska svojo pozornost usmerila na jugovzhodno Azijo. Regija je bila bogata z viri, ki jih je Japonska potrebovala za nadaljevanje vojne proti Kitajski in za utrditev svojega položaja kot vodilne sile v Aziji. Leta 1940 je Japonska zasedla francosko Indokino, kar je bilo strateško pomembno za nadzor nad južnimi pomorskimi potmi in dostopom do surovin.

Ta poteza je povzročila zaskrbljenost med zahodnimi kolonialnimi silami v regiji, zlasti za Veliko Britanijo in Nizozemsko, ki sta imeli kolonije v bližini. Poleg tega so ZDA, ki so imele pomembne gospodarske in politične interese v Pacifiku, začele bolj pozorno spremljati japonske aktivnosti. Širitev Japonske v jugovzhodno Azijo je tako povečala napetosti na mednarodni ravni.

Leta 1940 je Japonska podpisala Trojni pakt z Nemčijo in Italijo, s čimer je formalizirala svoje zavezištvo z evropskima fašističnima državama. Ta pakt je predvideval medsebojno pomoč in sodelovanje v primeru, da bi katera od podpisnic bila napadena s strani države, ki še ni bila vključena v vojno. Za Japonsko je to

pomenilo strateško zavezništvo, ki bi ji omogočilo večjo svobodo pri izvajanju svojih načrtov v Aziji, saj je bila prepričana, da bo Nemčija zasedla večino evropskih sil.

Zavezništvo je zahodnim silam poslalo močan signal o resnosti japonskih namenov. Japonska je s tem postala del globalnega konflikta, ki je že divjal v Evropi, in pokazala svojo pripravljenost, da se postavi po robu zahodnim interesom v Aziji in Pacifiku.

Medtem ko je Japonska širila svoj vpliv v Aziji, so se odnosi z ZDA hitro slabšali. ZDA so imele v regiji dolgoletne interese, vključno s Filipini, in so bile zaskrbljene zaradi japonske agresije. Kot odgovor na japonsko zasedbo Indokine in nadaljnjo ekspanzijo so ZDA začele uvajati gospodarske sankcije proti Japonski. Leta 1940 in 1941 so uvedle vrsto sankcij, vključno z embargom na izvoz nafte in drugih strateških surovin v Japonsko. Ker je bila Japonska močno odvisna od uvoza nafte, so te sankcije resno ogrozile njeno sposobnost za nadaljevanje vojaških operacij. Japonsko vodstvo je te ukrepe videlo kot neposredno grožnjo nacionalni varnosti in kot poskus ZDA, da omejijo japonsko rast in vpliv. Diplomatska prizadevanja za rešitev konflikta so se izkazala za neuspešna. Japonska je vztrajala pri svojih zahtevah po priznanju njenega nadzora nad Kitajsko in drugimi območji, medtem ko so ZDA vztrajale pri politiki odprtih vrat in spoštovanju kitajske suverenosti. Ta nepremostljiva razlika v stališčih je vodila v vse večjo verjetnost vojaškega spopada. Zaradi gospodarskih sankcij in diplomatskega zastoja je japonsko vojaško vodstvo začelo resno načrtovati možnost vojne z ZDA in drugimi zahodnimi silami. Cilj je bil hitro in odločilno ukrepati, da bi si zagotovili nadzor nad ključnimi območji v Pacifiku in jugovzhodni Aziji ter s tem dostop do vitalnih virov. Japonska je okrepila svoje vojaške priprave, vključno z izpopolnjevanjem mornarice in letalstva. Strategija je vključevala hiter napad na ameriške, britanske in nizozemske kolonije v regiji, z namenom, da bi preprečili njihovo zmožnost učinkovitega odziva. Japonsko vodstvo je verjelo, da lahko z odločnim začetnim udarcem prisili zahodne sile k pogajanju in priznanju japonske prevlade v Aziji.

Ob naraščajočih pripravah na vojno so se napetosti v azijsko-pacifiški regiji še povečale. Zahodne sile so okrepile svoje vojaške prisotnosti na območju, zlasti v kolonijah, ki so bile potencialne tarče japonske agresije. Velika Britanija je prerazporedila vojaške enote v Singapur in Malajo, medtem ko so ZDA okrepile obrambo Filipinov in Guama.

Poleg vojaških priprav so potekala tudi diplomatska prizadevanja za preprečitev konflikta. Vendar so bila ta prizadevanja omejena zaradi globokih nezaupanj in nasprotujočih si interesov. Japonska je videla zahodne sile kot oviro za svojo legitimno pravico do rasti in širitve, medtem ko so zahodne države Japonsko videli kot agresorja, ki ogroža stabilnost in varnost regije.

3 DRUGA SVETOVNA VOJNA

3.1 Začetek druge svetovne vojne

Druga svetovna vojna se je začela 1. septembra 1939, ko je nacistična Nemčija, pod vodstvom Adolfa Hitlerja, napadla Poljsko. Ta agresija je bila neposredna kršitev mednarodnih sporazumov, vključno s pogodbo o nenapadanju med Nemčijo in Poljsko iz leta 1934 ter Versajsko pogodbo iz leta 1919. Nemčija je uporabila taktiko bliskovite vojne («Blitzkrieg»), ki je vključevala hitro premikanje tankovskih enot, podporo letalstva in motorizirano pehoto, kar je omogočilo hitro zavzetje poljskega ozemlja. Napad je sprožil verižno reakcijo; Združeno kraljestvo in Francija, ki sta bili zavezani k obrambi poljske suverenosti po sistemu kolektivne varnosti, sta 3. septembra 1939 Nemčiji napovedali vojno. Kljub temu pa nista mogli pravočasno zagotoviti učinkovite vojaške pomoči Poljski.

Širitev konflikta je bila hitra in obsežna. Medtem ko se je Poljska borila proti nemški invaziji z zahoda, je 17. septembra 1939 Sovjetska zveza napadla vzhodni del Poljske v skladu s tajnim protokolom pakta Ribbentrop-Molotov, ki je bil podpisan 23. avgusta 1939 med Nemčijo in Sovjetsko zvezo. Ta pakt o nenapadanju je vseboval skrivni dogovor o razdelitvi Vzhodne Evrope na vplivna območja. Poljska je bila tako razdeljena med dve totalitarni sili, kar je povzročilo konec njene neodvisnosti in trpljenje prebivalstva pod okupacijo.

Aprila 1940 je Nemčija razširila svojo agresijo na severno Evropo z invazijo na Dansko in Norveško. Operacija je bila strateško pomembna za nadzor nad Baltskim morjem, zagotavljanje dostopa do železove rude iz Švedske in preprečevanje britanske blokade. Danska je bila zasedena brez večjega odpora v enem samem dnevu, medtem ko je Norveška nudila odpor do junija 1940, a je na koncu klonila pred močnejšo nemško vojsko.

Maja 1940 je Nemčija začela ofenzivo proti zahodni Evropi, napadla je Nizozemsko, Belgijo, Luksemburg in Francijo. Uporabljala je taktiko bliskovite vojne, ki se je izkazala za izjemno učinkovito. Nemške sile so hitro premagale nizozemske in belgijske obrambe ter vdrle v Francijo skozi gozdnata območja Ardenov, ki so jih zavezniki smatrali kot neprehodna za tanke. Britanski ekspedicijski korpus in francoske sile so bili prisiljeni v umik proti morju, kar je privedlo do evakuacije iz Dunkerqua. Do junija 1940 je Francija kapitulirala, Nemčija pa je vzpostavila marionetno vlado v Vichyju.

Po padcu Francije je Nemčija začela zračno ofenzivo proti Združenemu kraljestvu, znano kot Bitka za Britanijo, ki je trajala od julija do oktobra 1940. Cilj je bil uničiti britansko kraljevo letalstvo (RAF) in pripraviti teren za invazijo na Britanske otoke,

vendar je RAF s pomočjo radarske tehnologije in odločnega boja uspela odbiti napade Luftwaffe, kar je pomenilo prvi večji neuspeh Nemčije v vojni. Japonska je s podpisom Trojnega pakta, 27. septembra 1940, uradno postala del sil osi, skupaj z Nemčijo in Italijo. S tem paktom so se tri države zavezale k medsebojni podpori in sodelovanju pri vzpostavitvi novega svetovnega reda.

Nemčija je nato svojo pozornost preusmerila na Balkan in Vzhodno Evropo. Aprila 1941 je napadla Jugoslavijo in Grčijo, da bi zagotovila južno krilo pred načrtovano invazijo na Sovjetsko zvezo. 22. junija 1941 je Nemčija sprožila Operacijo Barbarossa, največjo kopensko invazijo v zgodovini, s čimer je prekinila pakt o nenapadanju s Sovjetsko zvezo. Ta poteza je odprla vzhodno fronto, ki je postala prizorišče najhujših bojev in izgub v vojni.

Medtem je konflikt, z vstopom Japonske v vojno, postal globalen. 7. decembra 1941 je Japonska napadla ameriško pomorsko bazo v Pearl Harborju na Havajih, kar je privedlo do vstopa Združenih držav Amerike v vojno. Vojna je tako zajela večino sveta. Druga svetovna vojna je postala največji in najbolj uničujoč konflikt v zgodovini človeštva, ki je trajal do leta 1945 in se je končal z jedrskim opustošenjem Hirošime ter Nagasakija.

3.2 Japonska strategija

Japonska strategija za drugo svetovno vojno je bila globoko zakoreninjena v njenem političnem, gospodarskem in vojaškem stanju v prvi polovici 20. stoletja. Nacionalni ekspanzionizem, potreba po naravnih virih in želja po prevladi v vzhodni Aziji so bili glavni dejavniki, ki so oblikovali njene vojaške načrte. Japonska je s kombinacijo presenečenja, hitrih vojaških akcij in vzpostavitve obsežnega obrambnega obroča skušala utrditi svoj položaj v Pacifiku in preprečiti morebitno ameriško protiofenzivo. Kljub začetnim uspehom so se strateške pomanjkljivosti in ameriška premoč v industrijski proizvodnji ter inovacijah izkazale usodne za japonske cilje.

Japonska je bila pred drugo svetovno vojno gospodarsko odvisna od uvoza surovin, ki jih je pridobivala iz ZDA, Nizozemske, vzhodne Indije (današnja Indonezija) in drugih delov jugovzhodne Azije. Z ameriški sankcijami, uvedenimi leta 1940, se je Japonska soočila z eksistencialno grožnjo industrijske in vojaške sposobnosti. Kot poudarjata Toll (2011) in Hone (2022) so ti ekonomski pritiski neposredno spodbudili načrte za pridobitev samostojnega dostopa do teh virov z osvajanjem ozemelj, bogatih s surovinami. Japonska je svojo strategijo opravičevala s konceptom blaginje za vzhodno Azijo, ki je bil namenjen združevanju azijskih narodov pod japonskim vodstvom. V resnici pa je bil ta koncept orodje za upravičevanje imperialističnih osvajanj in podrejanja drugih držav, kot sta Kitajska in Filipini.

Japonska vojaška doktrina je temeljila na dveh osnovnih smereh: Hokushin-ron (ekspanzija proti severu, tj. v Sovjetsko zvezo) in Nanshin-ron (ekspanzija proti jugu, tj. v jugovzhodno Azijo in Pacifik). Po neuspehu v sovjetsko-japonskem konfliktu pri Halkin Golu leta 1939, so Japonci opustili severno strategijo in se osredotočili na širitev proti jugu (Toll, 2011).

Kot navajata Parshall in Tully (2005) je bil cilj teh hitrih osvajanj vzpostaviti obrambni obroč okoli osvojenih ozemelj, vključno s Filipini, Malajo, Burmo in Indonezijo. Ta obrambni obroč naj bi zaščitil Japonsko pred morebitnim ameriškim protinapadom in ji omogočil vzdrževanje dostopa do vitalnih virov.

3.3 Napad na Pearl Harbor

Napad na Pearl Harbor, 7. decembra 1941, je bil ključni dogodek, ki je preoblikoval potek druge svetovne vojne in je imel daljnosežne posledice za svetovno zgodovino. Sam napad je bil v bistvu samo prva faza mnogo širšega japonskega načrta, katerega končni cilj je bil razširitev japonskih posesti po celotnem zahodnem Pacifiku, od Havajev vse do britanske Malaje in Singapurja. Po invaziji na Mandžurijo leta 1931 in začetku druge kitajsko-japonske vojne leta 1937 je Japonska želela utrditi svoj položaj kot vodilna sila v regiji. Japonska je zaradi omejenih naravnih virov na domačih tleh iskala zunanje vire surovin, zlasti nafte, gume in kovin, ki so bili ključni za njeno industrijsko in vojaško rast (Toll, 2011). Združene države so z zaskrbljenostjo spremljale japonsko širitev, zlasti po zasedbi Indokine leta 1940. Kot odgovor na japonsko agresijo so ZDA uvedle vrsto gospodarskih sankcij, vključno z embargom na izvoz nafte leta 1941, kar je močno prizadelo japonsko gospodarstvo, saj je Japonska uvažala večino svoje nafte iz ZDA. Brez dostopa do nafte je bila sposobnost Japonske za nadaljevanje vojaških operacij resno ogrožena (Symonds, 2022).

Japonska je načrtovala širitev v jugovzhodno Azijo, da bi zagotovila dostop do potrebnih surovin, zlasti iz področja današnje Indonezije, vendar je bila ameriška pacifiška flota, zasidrana v Pearl Harborju, resna ovira za te načrte. Japonsko vojaško vodstvo je verjelo, da lahko s presenetljivim in uničujočim napadom začasno onemogoči ameriško mornarico in si tako zagotovi neovirano širitev (Fuchida, 1958). Napad na Pearl Harbor je verjetno ena od največjih, če ne celo največja samouničujoča poteza kake države v celotni človeški zgodovini. Kot se je pokazalo kasneje, bi ameriška administracija imela velike težave pri domači javnosti, kako ZDA priključiti zavezniškim silam, a je po 7. decembru 1941 ta težava izginila. Napad na Pearl Harbor je postal znan kot Operacija Z. Načrt za napad je zasnoval admiral Isoroku Yamamoto, poveljnik japonske kombinirane flote. Yamamoto je verjel, da je edini način za nevtralizacijo ameriške mornarice presenetljiv in odločilen udarec, ki bi zagotovil Japonski prevlado v Pacifiku, s čimer bi Japonska pridobila čas za utrditev svojega položaja v na novo osvojenih ozemljih v azijsko-pacifiški regiji. Potopitev pacifiške flote bi onemogočila njeno uporabo kot glavne sile in zaustavitev japonskega

prodora proti jugu. Layton (2001) poudarja, da je bilo načrtovanje izjemno podrobno in je vključevalo natančno analizo ciljev, logistiko in časovno usklajenost. Eden izmed ključnih izzivov je bil prilagoditev torpedov za plitke vode Pearl Harborja, ki so bile globoke le okoli 12 metrov. Tradicionalni torpedi bi se potopili pregloboko in zadeli morsko dno. Japonski inženirji so zato razvili posebne lesene stabilizatorje in modifikacije, ki so omogočile torpedom, da niso potonili pregloboko. Prav tako so razvili posebne protioklepne bombe, narejene iz predelanih ladijskih granat, ki so bile sposobne prebijati oklep palub bojnih ladij (Layton, 2001).

Obveščevalno delo je zelo kompleksno in ima ogromen vpliv na izid vojaških operacij. Uspeh japonskih priprav je temeljil na kombinaciji natančnega zbiranja informacij, inovativnih taktik zavajanja in strogega varovanja skrivnosti. Japonci so uspeli združiti diplomatsko-konzularno mrežo, tehnološke inovacije v šifriranju in taktično zavajanje v koherentno strategijo, ki jim je omogočila doseči element presenečenja. To je bilo ključno za uspeh napada, saj je ameriškim silam onemogočilo pravočasni odziv. Ameriški obveščevalni neuspehi, pred napadom na Pearl Harbor, so bili rezultat kombinacije podcenjevanja nasprotnika, pomanjkljive koordinacije, neustrezne interpretacije podatkov in proceduralnih pomanjkljivosti. Ti neuspehi so Japoncem omogočili, da so izvedli presenetljiv napad z uničujočimi posledicami.

Za samo izvedbo napada je bila zadolžena udarna enota, imenovana Kido Butai, 1. zračna flota, v prevodu bi to pomenilo mobilna udarna sila. Kido Butai je bila največja flota letalonosilk tedanjega časa. Sestavljalo jo je šest velikih, flotnih letalonosilk: Akagi, Kaga, Soryu, Hiryu, Shokaku in Zuikaku. Letalonosilke so bile razdeljene v divizije. Akagi in Kaga sta tvorili 1. divizijo, Soryu in Hiryu 2. divizijo, Shokaku in Zuikaku pa 3. divizijo. Akagi je bila istočasno tudi admiralska ladja, na kateri so bili poveljnik flote, viceadmiral Chuichi Nagumo in njegov štab. Spremljale so jih bojne ladje, križarke, rušilci, podmornice in tankerji za oskrbo z gorivom. Skupno je udarna skupina štela več kot 350 letal, vključno z lovci Mitsubishi A6M Zero, bombniki Aichi D3A Val in torpednimi letali Nakajima B5N Kate. 26. novembra 1941 je Kido Butai izplul iz zaliva Hitokappu na Kurilskih otokih. Flota je plula po severni poti čez Tihi ocean, da bi se izognila odkritju. Stroga radijska tišina je preprečila prestrezanje komunikacij. Flota je izkoristila slabše vremenske razmere in manj plovne poti za prikritje svojega pristopa. Do 6. decembra je dosegla položaj približno 230 navtičnih milj severno od Oahuja, kjer so se začele končne priprave na napad.

Napad je bil načrtovan v dveh glavnih valovih s skupno 353 letali:

- prvi val: 183 letal,
- drugi val: 170 letal.

Primarni cilji japonskega napada na Pearl Harbor so bili natančno izbrani in strateško oblikovani z namenom doseči največji možni vpliv na ameriško mornariško moč v Pacifiku, ter omogočiti Japonski nemoteno nadaljevanje svoje ekspanzionistične

politike v Aziji in Pacifiku. Uničenje bojnih ladij letal na tleh naj bi začasno nevtraliziralo ZDA kot neposredno vojaško grožnjo, kar bi, kot smo že omenili, Japonski zagotovilo potrebno časovno okno za utrditev svojih osvajanj in vzpostavitev obrambnega obročja okoli novega imperija. Kljub temu, da je bil napad taktično uspešen, glede na povzročeno škodo in dosežen element presenečenja, so se pokazale pomembne strateške pomanjkljivosti. Ameriške letalonosilke, ki so postajale vse pomembnejši del pomorske vojne, v času napada niso bile v pristanišču. Kritična infrastruktura, kot so suhi doki, delavnice, podmorniško pristanišče in naftna skladišča niso bili uničeni. Ravno uničenju naftnih skladišč bi načrtovalci operacije morali posveti še posebno pozornost, saj ne smemo pozabiti, da so nafta, oziroma japonska odvisnost od uvoza predvsem ameriške² nafte, ameriški embargo in nezmožnost proizvodnje le-te, bili eden glavnih razlogov, zakaj se je Japonsko cesarstvo sploh odločilo za vojni pohod po azijsko-pacifiškem bazenu. Ohranitev teh virov je omogočila hitro okrevanje ZDA, popravilo poškodovanih ladij in nemoteno oskrbo z gorivom, kar je bilo ključno za nadaljnje vojaške operacije v Pacifiku. Ameriške izgube v napadu na Pearl Harbor so bile obsežne in boleče, napad pa je bila nesporna taktična zmaga Japoncev.

Japonski napad je močno prizadel jedro pacifiške flote, ki so jo sestavljale bojne ladje, zasidrane v Pearl Harborju:

- USS Arizona (BB-39): potopljena po neposrednem bombnem zadetku, ki je povzročil eksplozijo notranjega streliva.
- USS Oklahoma (BB-37): prevrnila se je po več torpednih zadetkih; mnogi mornarji so bili ujeti v notranjosti.
- USS West Virginia (BB-48): zadeta s sedmimi torpedi, potonila na plitvini.
- USS California (BB-44): potopljena po torpednih in bombnih zadetkih.
- USS Nevada (BB-36): poskušala izpluti med napadom, a je bila hudo poškodovana.
- USS Tennessee (BB-43) in USS Maryland (BB-46): poškodovani zaradi bombnih zadetkov in požarov, vendar sta ostali nad vodo.
- USS Pennsylvania (BB-38): poškodovana v suhem doku, kjer je bila na rednem vzdrževanju.

² ZDA so bile v tistem času največji izvoznik nafte na svetu, Japonska pa je večino svoje nafte uvozila prav iz ZDA.

Slika 2: Potopljene in poškodovane ladje v Pearl Harborju
(Vir: Pearl Harbor Warbirds, 2025)

Izguba teh ladij je začasno oslabilo ameriško pomorsko moč v Pacifiku. Vendar pa so bile nekatere ladje kasneje dvignjene, popravljene in ponovno vključene v boj, predvsem kot ladje za ognjeno podporo pri amfibijskih operacijah po celotnem Pacifiku.

Napad je močno prizadel tako mornariško letalstvo kot letalstvo kopenske vojske. Uničenih ali poškodovanih je bilo približno 190 letal različnih tipov. Letala so bila parkirana skupaj zaradi zaščite pred sabotažo, dejanja, ki so se ga Američani najbolj bali, kar pa jih je naredilo izredno ranljiva za zračne napade.

Odsotnost ameriških letalonosilk iz Pearl Harborja med japonskim napadom 7. decembra 1941 je imela izjemno pomemben vpliv na potek druge svetovne vojne na Pacifiku. Medtem ko so Japonci uspešno napadli in poškodovali ali potopili večino bojnih ladij ameriške pacifiške flote, so letalonosilke — ključne za sodobno pomorsko vojskovanje — ostale nepoškodovane, saj so bile na nalogah na morju. Če bi bile letalonosilke uničene ali hudo poškodovane, bi Japonska morda dosegla kratkoročno pomorsko premoč, kar bi ji omogočilo utrditev osvojenih ozemelj in otežilo ameriški odziv, tako kot so si načrtovalci napada zamislili. Vendar pa so preživele letalonosilke Združenim državam omogočile relativno hiter prehod v ofenzivo, kar je sčasoma privedlo do preobrata v vojni. Letalonosilke USS Enterprise, USS Lexington in USS

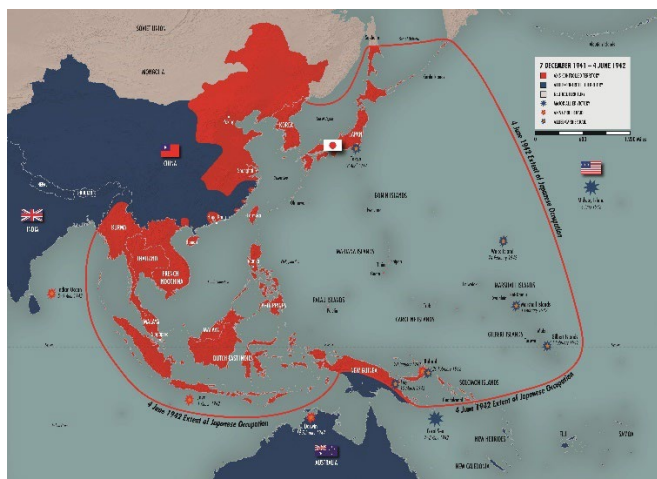
Saratoga, ki so v času napada bile na nalogah po celotnem Pacifiku, so v prihodnjih tednih in mesecih postale jedro novih operativnih skupin. Operativne skupine so bile začasna skupina ladij, sestavljena za izvajanje specifičnih nalog. Letalonosilke so postale središče teh skupin zaradi svoje sposobnosti projiciranja zračne moči. Križarke, rušilci in druge ladje v sestavi operativne skupine pa so zagotavljale zaščito in podporo letalonosilkam. Njihove operacije so prispevale k ustavitvi japonskega napredovanja, preobratu v vojni in končnemu zmagoslavju ZDA. S tem so pokazale pomembnost letalonosilk kot ključnih elementov moderne mornarice. Njihova vloga po napadu na Pearl Harbor ponazarja, kako lahko prilagodljivost, hitra reorganizacija in učinkovita uporaba razpoložljivih sredstev preoblikujejo navidezno neugodno situacijo v strateško prednost. Letalonosilke, poleg podmornic, so bile edine ladje, ki so zmogle vsaj nekakšno projekcijo ofenzivne moči, zato mornarici ZDA ni preostalo drugega kot da svojo strategijo začasno prilagodi uporabi letalonosilk in podmornic.

Kot bomo kasneje videli, so bila semena za bitko pri Midwayu posejana ravno med napadom na Pearl Harbor in nezmožnostjo uničenja ameriških letalonosilk v pristanišču. Ameriške letalonosilke so postale trn v peti admirala Yamamota, njihovo uničenje, in s tem uničenje ofenzivnih zmožnosti mornarice ZDA, pa ena izmed glavnih prioritet japonske mornarice.

3.4 Japonska ekspanzija

Japonska širitev v azijsko-pacifiški regiji po 7. decembru 1941 predstavlja ključno obdobje druge svetovne vojne, ki je odločilno vplivalo na nadaljnji potek konflikta. Po napadu na Pearl Harbor se je Japonska znašla v navidezno nepremagljivem položaju. Ta drzen napad ni bil le udarec za ameriško mornarico, temveč tudi začetek ambiciozne kampanje japonske ekspanzije po Pacifiku. Japonski strateški cilji so bili usmerjeni k pridobivanju virov in utrjevanju nadzora nad vitalnimi območji, kar bi jim omogočilo ustvariti obsežno obrambno periferijo proti pričakovanim protinapadom ZDA. Med decembrom 1941 in majem 1942 so Japonci osvojili številna ključna ozemlja, vključno z Malajo, Filipini, Nizozemsko vzhodno Indijo, Guamom, Wakeom in več otoki v Tihem oceanu. V samo petih mesecih je Japonska osvojila enega največjih imperijev v zgodovini človeštva.

Japonska je svojo ekspanzijo opravičevala s tem, da naj bi azijskim narodom prinesla svobodo od zahodnega kolonializma. V resnici je šlo za načrt pridobivanja virov, potrebnih za podporo vojnega gospodarstva, ki jih Japonska ni imela v zadostnih količinah. Toll (2011) izpostavlja, da so Japonci v tej fazi vojne imeli jasne strateške prioritete: zavarovanje vitalnih virov v Nizozemski vzhodni Indiji in Malaji ter vzpostavitev obrambnega obroča, ki bi ZDA preprečil hiter protinapad. Za doseg teh ciljev so Japonci uporabili svojo superiorno kombinacijo pomorskih, letalskih in kopenskih sil.

Slika 3: Največji obseg japonskih osvajanj
(Vir: The National WWII Museum, 2025)

Malaja in Singapur

Japonske sile, pod poveljstvom generala Yamashite, so z uporabo taktike hitrega prodora prebile britansko obrambo. Do februarja 1942 so osvojili Singapur, kar je bil eden največjih porazov britanskega imperija.

Symonds (2022) ugotavlja, da je zavzetje Singapurja Japoncem omogočil nadzor nad Malajskim polotokom in njegove bogate zaloge gume ter kositra, kar je bilo ključno za nadaljnje vojne napore.

Filipini

Filipini so bili strateško pomembni zaradi svojega položaja in simbolne vrednosti kot ameriška kolonija. Japonski napad se je začel decembra 1941, obramba pod poveljstvom generala Douglasa MacArthurja pa je bila izjemno težka zaradi pomanjkanja okrepitev in logistične podpore. Do maja 1942 so Japonci dokončno zavzeli Filipine, kar je bil velik psihološki udarec za ZDA.

Nizozemska vzhodna Indija

Glavni cilj Japonske v tem območju je bil nadzor nad naftnimi polji v Balikpapanu, Tarakanu in Palembangu. Kampanja v Nizozemski vzhodni Indiji je bila uspešna predvsem zaradi šibkosti zavezniških sil in njihove nezmožnosti usklajenega odpora. Do marca 1942 so Japonci nadzorovali celotno območje.

Prodor v Indijski ocean

Prodor Kido Butai v Indijski ocean spomladi 1942 je bil smel, a kratkotrajen poskus razširitve japonskega vpliva izven Pacifika. Japonske letalonosilke so dosegle nekaj odmevnih kratkoročnih uspehov, na primer potop britanske letalonosilke Hermes. Britanci se niso dali ujeti v odločilno bitko in so se raje umikali ter ohranjali svojo floto.

4 STRATEŠKO RAZPOTJE PO ZGODNJIH OSVAJANJIH: JAPONSKI VOJNI CILJI V PACIFIKU (1941-1922)

Po zgodnjih osvajanjih je bilo v ospredju vprašanje, kako nadaljevati vojaški pohod. Z vsakim novim osvajanjem je Japonska oblikovala različne strateške možnosti, ki so se osredotočale na širjenje nadzora nad ključnimi območji: proti Avstraliji, osrednjemu Pacifiku in Aleutskim otokom na severu. Vsaka od teh smeri je imela svoje prednosti, slabosti in dolgoročne posledice, ki so vplivale na prihodnje vojne strategije.

4.1 Prodor proti jugozahodu

Avstralija je bila pomemben cilj za Japonsko iz več razlogov. Predvsem je predstavljala ključno točko za ohranitev britanske in ameriške prisotnosti v Pacifiku, kar bi lahko ogrozilo japonske napore za prevlado v regiji. Z zasedbo Salomonovih otokov in Nove Gvineje ter prekinitvijo ameriških preskrbovalnih linij proti Avstraliji, bi Japonska lahko utrdila južno obrambo in Avstralijo izolirala (Morrison, 2011). Ta smer je bolj defenzivno naravnana, a bi dolgoročno lahko preprečila ameriško prodiranje nazaj v Pacifik prek Južnega Pacifika ter onemogočila, da Avstralija postane eno izmed ključnih zavezniških oporišč.

4.2 Prodor proti osrednjemu Pacifiku

Ena izmed najpomembnejših točk, ki je določila nadaljnjo japonsko usmeritev, je bilo iskanje nadzora nad osrednjim Pacifikom s ciljem zasedbe Havajev. Tu so bila strateška področja, kot so Midway in otoki, ključna za nadaljnjo kontrolo pomorskih poti. Japonska je začela osvajanje otokov v osrednjem Pacifiku s ciljem ustvariti "nepremagljivo" obrambo, ki bi omogočila neoviran nadzor nad regijo in s tem prisilila ZDA v pogajanje o miru. Ta pogajanja je Japonska videla kot ključni način za končanje vojne z ZDA. Havaje, s pol milijona ameriških državljanov pod japonsko okupacijo, bi Japonci uporabili kot enega od glavnih pogajalskih žetonov. Kot so si japonski odločevalci zamisli, bi na teh pogajanjih lahko zamenjali posest Havajev za svoja na novo zasedena ozemlja, bogata s surovinami in že predhodno zasedena ozemlja na Kitajskem. Drugi cilj prodora v centralni Pacifik je bil tudi izzivanje mornarice ZDA, da bi jo prisilili v odločilno bitko. Japonska pomorska strategija je temeljila na doktrini Kintai Kessen – doktrini, da bo ena sama, odločilna pomorska bitka z ameriško pacifiško floto določila izid vojne v Pacifiku (Symonds, 2012). Pod vplivom bitke pri Tsushimi leta 1905, v kateri je japonska mornarica odločilno porazila rusko pacifiško floto, se je ta doktrina razvijala in izpopolnjevala in je globoko vplivala na operativno načrtovanje japonske cesarske mornarice. Admiral Isoroku Yamamoto, poveljnik japonske kombinirane flote, je verjel, da lahko odločilno bitko izsilijo pri Midwayu.

5 PRIPRAVE NA OPERACIJO »MI«

5.1 Izbira naslednjega koraka japonskih operacij

Kot smo že omenili, se je Japonska znašla na strateškem razpotju. Na tej točki izgleda kot da Japonska ni bila zmožna izdelave koherentne strategije. Njeni uspehi v začetku vojne, od Pearl Harborja do osvajanja jugovzhodne Azije, so v japonskem strateškem razmišljanju ustvarili koncept zmagovalne bolezni (angl. »Victory disease«). To bi lahko opisali kot prepričanost v lastno nepremagljivost ali pa kot pretirano samozaupanje v lastne sposobnosti ali zmožnosti (Symonds, 2022). Layton (2001) to označi kot izkrivljeno presojo japonskega vrha, ki je posledica začetnih uspehov in jih je vodila v napačne zaključke, s tem pa v strateške zablode. Seveda je potrebno skozi prizmo tedanjega časa razumeti, zakaj so se Japonci znašli v takem stanju. Japonska je vse začetne vojne cilje ustvarila z zelo malimi izgubami, tako v moštvu kot v tehniki, in prehitela celo lastni časovni potek izvajanja osvajalnih operacij (Parshall in Tully, 2005), zato ne preseneča dejstvo, da se je pojavila tako imenovana zmagovalna bolezen.

Nekateri v vrhu cesarske mornarice in vojske so menili, da je zdaj čas za konsolidacijo, utrjevanje obrambnih pozicij in racionalno izrabo omejenih virov. Drugi, med njimi predvsem admiral Isoroku Yamamoto, pa so trdili, da je nujno potrebno nadaljevati ofenzivo in izsiliti odločilno pomorsko bitko z Američani (Symonds, 2012). Yamamoto, ki je bil v japonski mornarici ne le spoštovan strateg, temveč tudi karizmatična osebnost, je imel po uspehu pri Pearl Harborju izjemen politični kapital (Hone, 2022). Kot navaja Symonds (2012), je Yamamoto menil, da bi se ZDA, če jim ne bodo ponovno zadali hudega udara, hitro opomogle. Kot mladi mornariški častnik je študiral v ZDA in kasneje bil celo mornariški ataše na japonskem veleposlaništvu v Washingtonu, zato je vedel, da bo Amerika sčasoma izkoristila svoje industrijske ter populacijske kapacitete in prevesila razmerje moči v svojo korist. Verjel je, da mora Japonska izsiliti odločilno konfrontacijo, še preden ZDA dokončajo obsežno mobilizacijo. Midway, atol na skrajnem severozahodnem robu havajskega arhipelaga, in poleg Pearl Harborja najpomembnejša ameriška baza, je bil v Yamamotovih očeh idealna vaba za ameriško floto in njene letalonosilke (Parshall in Tully, 2005).

Kljub temu je imel Yamamoto pri uveljavitvi te strategije številne nasprotnike. Del admiralitete in nekateri pomembni častniki v kopenski vojski so zagovarjali postopno utrditev obrambnega obroča ter usmeritev sil na jug, v smer Avstralije, Salomonovih otokov in Nove Gvineje (Symonds, 2022). Tam bi lahko postopoma preprečili ameriške poskuse prodora nazaj v zahodni Pacifik. Toda Yamamoto je verjel, da mora Japonska izvesti drzno operacijo in Američanom zadati odločilno izgubo njihovih letalonosilk. Istih letalonosilk, katerih ni bilo v pristanišču Pearl Harbor 7. decembra 1941. Ti zgodnji napadi z letalonosilkami so bili prvi skromni poskusi ZDA, da iz

defenzive preidejo v vsaj delno ofenzivno držo. Čeprav so bili napadi na Gilbertove in Marshallove otoke razmeroma omejenega obsega in niso povzročili usodnih izgub japonskim silam, so imeli več strateško pomembnih učinkov:

- pokazale so, da ameriška mornarica kljub udarcu na Pearl Harbor še vedno ohranja sposobnost operativnega delovanja na odprtem morju in je zmožna doseči japonske bazne položaje izven neposredne obrambe Havajev. To je imelo pomemben psihološki učinek: tako na ameriško javnost, ki je potrebovala pomiritev in dokaz, da ZDA niso povsem paralizirane, kot tudi na japonsko vodstvo, ki je moralo upoštevati dejstvo, da nasprotnika kljub uspehom nikakor ni docela onеспособila.
- Napadi so bili priložnost za nabiranje izkušenj z novimi taktikami in operativnimi prijemi, saj so bile operacije letalonosilk in letalskih operacij, povezanih z njimi, relativno novi koncept. Mornarica ZDA se je učila, kako učinkovito koordinirati akcije svojih letal, izboljšati izvidništvo in navezavo stika s sovražnimi cilji. Kasnejša izpopolnitev in nadgradnja teh izkušenj je pomembno prispevala k uspehu v nadaljnjih bitkah.
- Imeli so zelo velik pomen za moralo. Po šoku Pearl Harborja je ameriška mornarica želela pokazati, da ne bo ostala le v pasivni vlogi. Čeprav je bil realni vpliv na japonsko strategijo v tistem hipu majhen, so bili psihološki učinki na ameriški strani nesporni.

Ker nasprotovanja ni mogel preglasiti z logiko, se je zatekel k svojemu vplivu in izsiljevanju. Parshall in Tully v svojem delu *Shattered Sword* (2005) izpostavita, da je Yamamoto svojemu nadrejenemu, admiralu Naganu, poveljniku japonske imperialne mornarice, dal jasno vedeti, da bo odstopil s položaja, če njegov načrt ne bo sprejet. V hierarhični in časti polni kulturi japonskega vojaštva je bila grožnja z odstopom tako vplivnega in slavnega admirala izjemno resna, saj bi pomenila silovit udarec za ugled mornarice in stabilnost njenega vodstva.

Pri tem pa je Yamamoto moral sprejeti kompromis: ker so se različni interesni krogi, predvsem v generalštabu kopenske vojske, bali potencialnih ameriških zračnih napadov na sever Japonske (čeprav je bila ta grožnja precej hipotetična in zaradi izredno slabega vremena omejena), je moral v operativni načrt vključiti tudi napad na Aleute. Ta severna diverzija je bila politična cena za sprejem Midwayske operacije, s čimer je Yamamoto zadostil zahtevam tistega dela vojaškega establišmenta, ki se je nagibal k obrambnim in zavarovalnim ukrepom (Parshall in Tully, 2005). Tako je Yamamoto dosegel, da se je pozornost japonske strategije s konsolidacije in utrjevanja premaknila v osrčje centralnega Pacifika, k Midwayu. Aleuti so postali del načrta, izpolnitev obrobni zahtev, a glavni cilj je bil Midway in izsiljevanje odločilne bitke. Ta politično-vojaška manevriranja, ki so sprožila večsmerno ofenzivo, so razkrila resno pomanjkanje strateške jasnosti v japonskem vrhu. Yamamoto je res dosegel svoje, a cena za to je bila razpršitev sil in neracionalno kompleksen načrt. Kot poudarjata Parshall in Tully (2005), je bila posledica Yamamotovega političnega

uspeha, da so Japonci proti Midwayu odpluli s prepričanjem, da bodo zlahka zlomili ameriško floto, čeprav so v načrt vnesli nepotrebne elemente (napad na Aleute – Operacija »AL«) in podcenili moč nasprotnika. Kar naenkrat se japonski odločevalci odločijo za tri operacije, ki so potekale več ali manj vzporedno, vendar neodvisno ena od druge:

1. Razširitev v jugozahodni Pacifik, z namenom presekat komunikacije med ameriško zahodno obalo in Avstralijo.
2. Yamamotova vizija odločilne bitke s pacifiško floto mornarice ZDA v osrednjem Pacifiku in s tem dokončna izločitev ZDA iz vojne in prisila k pogajanjem.
3. V sklopu Yamamotove operacije v osrednjem Pacifiku zasesti določene Aleutske otoke.

Kot smo že omenili, Japonska na tej točki v vojni ni bila sposobna izdelave koherentne strategije. V strateškem smislu je razumljivo, da želijo Japonci na jugozahodu presekat oskrbovalne linije med ZDA in Avstralijo, a ima po drugi strani Yamamoto lastno vizijo, tj. izsiliti odločilno bitko s pacifiško floto, zmagati in tako prisiliti ZDA k izstopu iz vojne in k pogajanjem. Tudi to je v določeni meri smiselno. Po vrhu vsega pa se Japonci odločijo, da bodo zavzeli še del Aleutov, ki je neke vrste defenzivna operacija, s čimer bi preprečili morebitne ameriške bombne napade na japonsko otočje. Vse tri načrte pa Japonci želijo uresničiti istočasno. S tem razpršijo svoje sile na preveč front, s čimer izgubijo medsebojno podporo, kar tvori ključno ozadje dogodkov, ki so privedli do bitke pri Midwayu. Zmagovalna bolezen in več kot očitno podcenjevanje ne samo ameriške morale, usposobljenosti ampak tudi ameriških zmožnosti, je vsekakor na tem mestu faktor, ki ga ne smemo zanemariti in je vsaj delno vplival na izid bitke pri Midwayu, bitke, ki jo je admiral Isoroku Yamamoto s svojo osebno avtoriteto, ugledom in nevarnostjo odstopa dobesedno izsilil.

5.2 Bitka v Koralnem morju

Japonska namera je bila z operacijo »MO« zavzeti Port Moresby na Novi Gvineji, kar bi dodatno omejilo zavezniške komunikacijske in transportne poti, izoliralo Avstralijo in utrdilo japonsko obrambno pozicijo. V skladu s tem je Četrta flota, ki je bila odgovorna za južni Pacifik, začela oblikovati načrte za amfibijsko invazijo Port Moresbyja. Bilo je očitno, da bo potrebna podpora letalonosilk. Njegov nadrejeni, admiral Yamamoto Isoroku, je želel japonske flotne letalonosilke uporabiti v srednjem Pacifiku proti Midwayu in ne na jugu. V začetku aprila so dosegli kompromis, po katerem je razmeroma nova 5. divizija letalonosilk, sestavljena iz letalonosilk Shokaku in Zuikaku, bila poslana na jug. Takoj po zaključku operacije "MO" bi se vrnili in sodelovali tudi v operaciji proti Midwayu. Američani so se, kljub svoji začetni šibkosti po Pearl Harborju, dobro zavedali, da padeč Port Moresbyja ne bi pomenil zgolj teritorialne izgube, ampak bi močno poslabšal tudi njihovo strateško izhodišče v južnem in jugozahodnem Pacifiku, temu primeren pa je bil njihov odgovor na japonsko ofenzivo. Ključni dejavnik, ki je Američanom omogočil pravočasno in učinkovito

odzivanje, je bilo delo obveščevalne postaje Hypo na Havajih. Hypo, pod vodstvom Josepha Rocheforta, je bila obveščevalna enota, ki je pridobivala obveščevalne podatke s pomočjo prestrezanja, dešifriranja in analiziranja nasprotnikovih radijskih sporočil. O delu postaje Hypo bomo v nadaljevanju še govorili, na tem mestu je dovolj, da povemo, da so si njeni pripadniki, na podlagi prejšnjih obveščevalnih poročil, že pridobili zaupanje admirala Nimitza, poveljnika pacifiške flote. Čeprav je njegova odločitev, da sledi njihovim podatkom in razporedi svojo floto v zasedo pri Midwayu, bolj poznana, pa že Koralno morje dokazuje, da je Nimitz cenil in sprejel ocene, ki so prišle od Rocheforta in njegovih ljudi. Podobno kot kasneje pri Midwayu, je Nimitz tudi pred to bitko, na podlagi obveščevalnih analiz, na območje Koralnega morja pravočasno napotil letalonosilki Lexington in Yorktown s spremljevalnimi ladjami, katerim je poveljeval admiral Fletcher.

Bitka v Koralnem morju (4.–8. maj 1942) se je v zgodovino pomorskega bojevanja zapisala kot prva pomorska bitka, v kateri nasprotujoče flote niso prišle v direktni kontakt. Namesto klasičnega topniškega obračuna sta obe strani uporabili letala na letalonosilkah. Letala so odigrala ključno vlogo v odkritju nasprotnikove flote, po odkritju pa še ofenzivni udarec po nasprotniku. Spremljevalne ladje so odigrale predvsem podporno vlogo pri zagotavljanju protiletalske zaščite lastne flote.

3. maja so Japonci zavzeli Tulagi v Salomonovih otokih. Ko so ameriška izvidniška letala z Yorktowna, odkrila japonske ladje pri Tulagiju, so Američani 4. maja izvedli zračni napad, v katerem so potopili več manjših plovil (Fuchida, 1958). Japonske sile so bile razdeljene na dve flotilji, ki sta pluli skupaj. Invazijska flotilja, v sestavi katere je bila tudi lahka letalonosilka Shoho in katere cilj je bil zavzetje Port Moresbya, je plula direktno iz smeri severa proti jugu in je nameravala vpluti v Koralno morje iz smeri severa. Flotilja za podporo invazije, v kateri sta bili flotni letalonosilki Shokaku in Zuikaku, je zaobšla Salomonove otoke in je vplula v Koralno morje iz juga. Američani teh informacij niso imeli in so pričakovali, da Japonci plujejo v Koralno morje v enoviti floti.

Obe strani sta naslednje dni porabili za intenzivno zračno izvidovanje. Japonci so pričakovali, da bodo Port Moresby zavzeli brez večjih težav, Američani pa so se trudili določiti natančno lokacijo japonskih letalonosilk. Ker so se ladje nahajale na velikih razdaljah, je bil pravi trenutek za napad odvisen od sreče pri izvidništvu in pravočasnem prestrezanju obveščevalnih podatkov (Parshall in Tully, 2005).

7. maj se je izkazal za ključen dan bitke. Američani so najprej zjutraj odkrili in napadli japonsko invazijsko flotiljo in potopili lahko letalonosilko Shoho. Ta je postala prva japonska letalonosilka, potopljena v vojni. Istega dne so Japonci izvedli zračni napad na ameriško floto, vendar so v zmedi napadli le tanker in rušilec, ne da bi poškodovali glavne ameriške letalonosilke. 8. maja sta obe strani izvedli zračne napade, saj sta obe floti praktično ob istem času odkrili druga drugo. Ameriški bombniki strmoglavci

so s tremi bombami zadeli in poškodovali Shokaku, ki je bila izločena iz boja. Zuikaku pa je, zaradi slabe vidljivosti in razpršenih oblakov, ostala nepoškodovana (Fuchida, 1958). Japonska letala so medtem z bombami in torpedi uspela močno poškodovati Lexington, kar je povzročilo hude požare. Letalonosilka Yorktown pa je bila zadeta z eno bombo, ki je prodrla v notranjost ladje in tam eksplodirala. Kljub poskusom reševanja, so morali Američani popoldne Lexington zapustiti in jo kasneje potopiti sami. Letalonosilka Zuikaku je ostala nepoškodovana, a je bila njena letalska skupina praktično zdesetkana, zato se je japonski admiral Hara, ki je poveljeval letalonosilkama Shokaku in Zuikaku, odločil za umik. Zaradi izgube letalske podpore se je za umik odločila tudi japonska invazijska flotilja. Ameriški admiral Fletcher se je ob izgubi letalonosilke Lexington in poškodbi letalonosilke Yorktown prav tako odločil za umik.

Bitka v Koralnem morju, ki se je odvijala med 4. in 8. majem 1942, je imela izjemno pomembne kratkoročne in dolgoročne posledice za nadaljnji potek vojne v Pacifiku. Čeprav je bila v primerjavi z bližajočo se bitko pri Midwayu pogosto obravnavana kot manj odmevna, je prav izid bitke v Koralnem morju izoblikoval strateško okolje, v katerem so se ZDA in Japonska podali v nadaljnje spopade. V neposrednem smislu je bitka prinesla mešan izkupiček za obe strani. Na taktični ravni je bila škoda sorazmerno uravnotežena: Američani so izgubili letalonosilko Lexington, kar je bila boleča izguba, saj je šlo za eno od njihovih redkih nosilk v tistem času. Yorktown je bil poškodovana, vendar še vedno plovna. Japonska je res izgubila lahko letalonosilko Shoho, izguba katere se ne more primerjati z izgubo Lexingtona, vendar je bilo bolj problematično to, da je bila hudo poškodovana letalonosilka Shokaku, letalska skupina na letalonosilki Zuikaku pa je utrpela hude izgube in bila praktično zdesetkana. Kratkoročno gledano je bil za ZDA ključen uspeh, da so preprečile japonsko zavzetje Port Moresbyja, s tem pa so tudi ubranile preskrbovalne linije med ZDA in Avstralijo. Prvič v vojni se je zgodilo, da Japonska ni dosegla zadanega strateškega cilja. Dolgoročno je bila bitka v Koralnem morju veliko pomembnejša, kot se je morda zdelo takoj po njenem koncu. Predvsem je vplivala na sestavo in razpoložljivost japonskih letalonosilk ter letalskih posadk pri naslednji kritični preizkušnji – bitki pri Midwayu. Shokaku in Zuikaku sta bili predvideni, da sodelujeta v operaciji »MI«, a zaradi poškodb in pomanjkanja letalskih posadk nista mogli sodelovati pri Midwayu. Ta primanjkljaj je znatno zmanjšal japonsko ofenzivno moč. Bitka v Koralnem morju je tako postavila temelje za razumevanje, da so: hitrost prilagajanja, inovativnost, tehnološka prednost in zmožnost koordiniranega obveščevalnega dela bistveni za uspeh na morju. Ne smemo pozabiti, da so vojne operacije letalonosilk tedaj bile novost v bojevanju in da se je doktrina teh operacij na obeh straneh šele razvijala ali pa celo sproti dopolnjevala. Za ZDA je bila dolgotrajna posledica še spoznanje, da lahko uspešno kljubujejo japonski mornarici, tudi kadar nimajo številske premoči. To jim je dvignilo samozavest in pripeljalo do agresivnejšega vodstva ter izzivalnejše držje. Pridobljene izkušnje so ameriškim

admiralom, pilotom in obveščevalcem omogočile, da v ključnih prihodnjih bitkah, kot je Midway, bolj samozavestno, odločno in učinkovito ukrepajo.

6 JAPONSKI NAČRT ZA BITKO PRI MIDWAYU

Admiral Yamamoto je Midway kot mesto odločilne bitke izbral precej spretno. Midway je izbral kot tarčo, ki je bila dovolj blizu Pearl Harborju, zaradi česar se bi ameriška flota morala odzvati, a hkrati dovolj daleč, da bi onemogočila neposredno sodelovanje ameriških kopenskih letalskih enot na Havajih. Ta strateška izbira je bila premišljena: Midway je bil zasnovan kot vaba, ki bo mornarico ZDA prisilila v odločilno bitko, vendar je bil dovolj oddaljen, da organske letalske sile iz Havajev ne bi mogle neposredno vplivati na potek bitke. Pomembno se je zavedati, da najpomembnejši japonski cilj Operacije »MI« ni bil zavzetje otočja Midway, ampak potopitev in dokončen obračun z ameriško pacifiško floto in potopitev ameriških letalonosilk, ki 7. decembra 1941 niso bile zasidrane v Pearl Harborju. Japonski načrt je temeljil na mešanici zavajanja, invazije in zasede.

6.1 Japonski ključni poveljniki

Admiral Isoroku Yamamoto – poveljnik kombinirane flote

Isoroku Yamamoto (1884–1943) je bil v času, ki je vodil do bitke pri Midwayu, najvplivnejša osebnost v japonski cesarski mornarici. V letih pred vojno se je izobraževal tudi v ZDA in opravljal dolžnosti japonskega mornariškega atašeja, kar mu je dalo dragocen vpogled v ameriško industrijsko in vojaško moč. Pred napadom na Pearl Harbor je skušal prepričati nadrejene o tem, kaj tvega Japonska, če se zaplete v dolgotrajen konflikt z ZDA. Vendar pa se je, ko je spoznal, da je Japonska zavezana vojni, tudi sam zavezal k bojevanju te vojne. Kot arhitekt napada na Pearl Harbor in poveljnik kombinirane flote je verjel, da morajo Japonci izsiliti odločilno pomorsko bitko, ki bi že v zgodnji fazi vojne zlomila ameriško voljo do boja. Po osebnostnih lastnostih je bil Yamamoto izjemno inteligenčen, prodoren, karizmatičen ter strateško vizionarski. Hkrati je bil trdno odločen in nepopustljiv. V konfliktnih razmerah je znal izrabiti svoj ugled ter politični kapital, da je uresničil svoje zamisli. Glede bitke pri Midwayu je to pomenilo, da je s svojo avtoriteto in celo grožnjami o odstopu izsilil preusmeritev japonske strategije iz bolj obrambno naravnane konsolidacije na jug v tvegan ofenzivni pohod proti Midwayu. Zavedal se je, da je spopad flote proti floti drzno in tvegano dejanje, vendar je kot strasten igravec pokra in šogija verjel, da je edina možnost za zmago v tem, da stavi vse na eno karto.

Slika 4: Admiral Yamamoto
(Vir: Veteran life, 2025)

Viceadmiral Chuichi Nagumo – poveljnik Kido Butai

Chuichi Nagumo (1887–1944) je poveljeval Kido Butai, ki je decembra 1941 izvedel uničujoč napad na Pearl Harbor. Bil je izkušen častnik tradicionalne šole pomorskega bojevanja, ki je glavno težo še vedno pripisovala bojnim ladjam in disciplini. Po osebnostnih lastnostih je bil Nagumo discipliniran, spoštoval je vojaški red in bil zelo natančen pri izvajanju ukazov, vendar je bil tudi konservativen v razmišljanju. Nagumo je bil neizrazit in oklevajoč takrat, ko so bili potrebni hitri, nepredvidljivi manevri. Ni bil rojen inovator, temveč izvrševalec načrtov.

Kontradmiral Tamon Yamaguchi – poveljnik 2. divizije letalonosilk

Tamon Yamaguchi (1892–1942) je bil karizmatičen, energičen in agresiven poveljnik, ki je ponazarjal samurajski duh, cenjen v japonskih oboroženih silah. Za razliko od Naguma je bil Yamaguchi odločen in strasten, pripravljen tvegati, da bi dosegel zmago. Yamaguchijevo zavzemanje za agresivno taktiko in njegova nepopustljiva pripravljenost žrtvovati vse v enem samem odločilnem trenutku sta odražali tudi širšo togo miselnost japonske mornarice. V napadu na Pearl Harbor je admiralu Nagumu svetoval, da naj izvede še tretji val napada, ki bi bil koncentriran na doke, pristaniške naprave in skladišča nafte, vendar je bil Nagumo proti. Čeprav je z odločnim protinapadom na letalonosilko Yorktown pokazal, da je sposoben hitrih akcij, se je nazadnje soočil z dejstvom, da je bila japonska flota ujeta v zanko lastne strategije in podcenjevanja sovražnika.

6.2 Japonska sestava sil

Japonska strateška miselnost je pred bitko pri Midwayu izhajala iz prepričanja, da je treba ameriško mornarico zvabiti iz Pearl Harborja in uničiti njene letalonosilke v odločilni pomorski bitki (Parshall in Tully, 2005). Da bi to dosegli, so Japonci načrtno razdelili svoje sile na več ločenih skupin, ki bi med seboj sočasno delovale na različnih koncih. S tem so želeli ustvariti zmedo in zavesti nasprotnika.

1. Udarna skupina letalonosilk (Kido Butai)

- **Sestava:**
 - **letalonosilke:** Akagi (admiralska ladja admirala Naguma), Kaga, Soryu, Hiryo (admiralska ladja admirala Yamaguchija),
 - **spremljajoče ladje:** križarki Tone in Chikuma, več rušilcev za protipodmorniško in protiletalsko obrambo.
- **Poveljnik:** Viceadmiral Chuichi Nagumo.
- **Naloga:**
 - izvesti prvi letalski napad na Midway, in sicer 4. junija v zgodnjih jutranjih urah, uničiti tamkajšnjo zračno obrambo in letalske enote.
 - Po nevtralizaciji Midwaya oborožiti letala za protiladijski boj in počakati na odziv ameriške flote, ki bi morala izpluti v obrambo otoka. Tako bi Kido Butai v drugi fazi z napadom iz zraka uničil ameriške letalonosilke.

2. Invazijska in podporna skupina Midway

- **Sestava:**
 - transportne ladje z invazijskimi enotami, ki naj bi se izkrcale na atolu po nevtralizaciji njegove obrambe,
 - spremljevalne ladje, med njimi lahke križarke, rušilci in minolovci, ki bi zagotavljali neposredno zaščito transportom in topniško podporo invazijskim enotam.
- **Poveljnik:** Viceadmiral Nobutake Kondo.
- **Naloga:**
 - po tistem, ko mornariško letalstvo zagotovi zračno premoč nad otokom Midway in po prvih bombardiranjih otoka, bi se transportne ladje približale atolu.
 - Izkrcaje pehote, artilerijskih enot in tehničnega osebja za vzpostavitev japonskega oporišča in izpostavljenega letališča.
- **Pomen:**

zasedba Midwaya bi Japonski omogočila potencialno izhodišče za nadaljnje operacije proti Havajem. Vendar so Japonci računali, da bo ta faza mogoča šele, ko bodo ameriške letalonosilke nevtralizirane.

3. Severna skupina (Operacija »AL«)

- **Sestava:**
 - lahki letalonosilki Ryujo in Junyo, križarke in rušilci,

- enote za napad na Aleutske otoke Attuv in Kiska, vključno z izkrcanjem vojakov.
- **Poveljnik:** Viceadmiral Boshiro Hosogaya.
- **Naloga:**
 - z napadom na Aleute odvrniti ameriško pozornost in razdrobiti ameriške sile z reakcijo proti severu.
 - Ustvariti vtis, da Japonska ne napada le v osrčje Pacifika, temveč ogroža tudi skrajni severni del ameriške obrambe.
- **Pomen:**

razpršiti nasprotnika in preprečiti, da bi vse svoje razpoložljive sile usmeril v obrambo Midwaya. Tak manever naj bi zmanjšal moč ameriške reakcije v osrednjem Pacifiku. Po bitki pri Midwayu bi ameriške sile, ki bi bile napotene na sever, prav tako uničili.

4. Glavna bojna flota

- **Sestava:**
 - težke bojne ladje (vključno z Yamato, najbolj mogočno bojno ladjo kdorkoli zgrajeno), težke križarke, rušilci in pomožne ladje.
- **Poveljnik:** Admiral Isoroku Yamamoto na bojni ladji Yamato.
- **Naloga:**
 - pluti v ozadju (več sto milj za Kido Butai) in počakati na pravi trenutek, ko bodo ameriške sile razkrite in oslabiljene.
 - Ko bi Kido Butai uničil ameriške letalonosilke, naj bi glavna bojna flota vstopila v igro in dokončno razbila preostale ameriške ladje, predvsem bojne ladje, križarke in transportna plovila.
- **Pomen:**

Japonci so verjeli, da bodo po uničenju ameriških letalonosilk bojne ladje dosegle ključno zmago na morju. Tako naj bi z enim samim odločilnim spopadom izsilili ugodne pogoje miru. Ta faza je predvidevala površinsko pomorsko bitko, ko je letalska dimenzija flote že opravila svoj del naloge.

5. Podmornice

- **Sestava:**
 - 16 podmornic, namenjenih opazovanju in poročanju o gibanju ameriških sil.
- **Naloga:**
 - podmornice so imele pomembno nalogo izvidovanja in nadzora predvidenih plovni poti ameriške flote in če bi se ponudila priložnost, napadanja ameriških ladij. Kot se bo izkazalo kasneje, niso vplivale na potek bitke.

6.3 Japonske vojne igre in simulacije odvijanja bitke

Japonske vojne igre in simulacije, izvedene pred bitko, so bile zasnovane tako, da bi preverile kompleksno operacijo zajetja atola Midway in uničenja ameriške flote. Šlo je

za kombinacijo izračunov, taktičnih scenarijev in hipotetičnih predpostavk, pri katerih so Japonci simulirali možne reakcije nasprotnika, verjetno lokacijo ameriških letalonosilk, vreme, izvidniške napake ter časovni raspored invazije. Te simulacije naj bi japonskemu poveljstvu, še posebej Yamamotu in njegovim štabnim načrtovalcem, dale vpogled v šibke točke načrta in ponudile priložnost, da ga še pravočasno prilagodijo.

Ena izmed ključnih težav, ki so jih viri, kot sta Parshall in Tully (2005) ter Symonds (2012), izpostavili, je bila že v osnovi napačna predpostavka o ameriškem odzivu. Japonci so v svojih simulacijah domnevali, da bodo Američani reagirali pozno in z manjšim številom letalonosilk, kot so jih dejansko imeli na voljo. Takšna predpostavka je temeljila na podcenjevanju hitrosti in učinkovitosti ameriškega obveščevalnega delovanja in predvsem ameriške želje do boja.

Druga velika napaka je bila obravnava neugodnih izidov za japonsko mornarico. Ko so simulacije izračunov nakazovale uničenje ali poškodbe japonskih letalonosilk, so se vmešali sodniki in popravili rezultate, saj so menili, da je to preveč pesimistično ali nerealno (Parshall in Tully, 2005). S tem so ignorirali možnost, da bi Američani lahko pripravili zasedo ali izvedli napade iz nepričakovane smeri. Takšno popravljanje rezultatov je vodilo v lažni občutek varnosti in je poveljnikom dalo vtis, da so njihovi načrti trdnjši, kot so bili v resnici. Japonci so iz rezultata simulacij zaključili, da bodo zagotovo oni tisti, ki bodo presenetili Američane, ne obratno. Namesto dvoma in priprav na nepredvidene izide je med poveljniki vladala iluzija obvladovanja situacije. Simulacije naj bi pripeljale do potrebnih prilagoditev načrta, vendar so zaradi predhodnih, nezmotljivo optimističnih izhodišč zaključki ostali fiktivno spodbudni, kar je spet kazalo na določeno podcenjevanje Američanov. Rezultat je bil, da so v dejansko bitko stopili z lažnim občutkom varnosti in prepričanjem v nepremagljivost, ki se je ob soočenju z dejanskimi razmerami izkazalo za usodno zmoto.

6.4 Japonske obveščevalne priprave

6.4.1 Operacija »K«

Operacija »K« je predstavljala drugo japonsko letalsko ofenzivo proti Oahuju, zasnovano po uspešnem napadu na Pearl Harbor. Dve amfibijski letali Kawanishi H8K (ameriška oznaka »Emily«) sta vzleteli z Marshallovega otočja, natančneje z atola Wotje, nato pa z vmesno oskrbo z gorivom iz čakajočih podmornic pri French Frigate Shoals, nadaljevali pot proti Havajem (Layton, 2001). H8K sta se ponoči približali Oahuju. Tarča napada so bila skladišča goriva v bazi Pearl Harbor. Šlo je za napad, izveden v slabih vremenskih razmerah in pod okriljem teme. Letali sta odvrgli nekaj bomb, ki so večinoma padle v bližino ciljev, a povzročile le minimalno škodo (Toll, 2011).

Eden izmed namenov Operacije »K« je bil tudi pridobitev podatkov o stanju ameriške pacifiške flote v Pearl Harborju. A zaradi nočnega napada, slabega vremena in omejene vidljivosti japonski posadki nista dobili pravega vpogleda v dejanske razporeditve ali popravila ameriških ladij (Parshall in Tully, 2005). Japonci so ostali brez trdnih ugotovitev o tem, koliko ameriških letalonosilk ali drugih plovil se nahaja v pristanišču. Ključno je, da Operacija »K« ni dala relevantnih obveščevalnih podatkov o stanju ameriških letalonosilk, ki so bile v tem času ključna grožnja za japonsko prevlado v Pacifiku. Japonci so tako ostali v prepričanju, da so ZDA še vedno v fazi okrevanja in da jim bo odločilen spopad lahko vsiljen.

To prepričanje je pripomoglo k prenačlenim in podcenjujočim ocenam, ki so imele usodne posledice. Kot navajata Parshall in Tully (2005), je bila napačna slika o stanju ameriške pacifiške flote ena izmed glavnih vzrokov za poraz štirih japonskih letalonosilk.

6.4.2 Podmorniška izvidniška mreža med Havaji in otokom Midway

Že po Pearl Harborju se je Japonska zavedala, da so lahko premiki ameriških letalonosilk ključni za izid prihodnjih bitk.

Glavni element japonskega podmorniškega načrta je bil oblikovanje mreže ali širokega obroča podmornic, razporejenih severno, vzhodno in južno od Havajev (Symonds, 2012). Naloge podmornic so bile:

1. **bojno izvidovanje** – vsaka podmornica bi pokrivala določen sektor, kjer bi pričakovali izhod ameriških ladij;
2. **takojšnje poročanje** – ob odkritju ameriške flote naj bi podmornice sporočile podatke o smeri, hitrosti in velikosti formacije;
3. **priložnostni napadi na cilje visoke vrednosti** – če bi se ponudila ustrezna tarča (denimo počasnejše transportne ladje ali morda celo letalonosilka brez spremstva), bi podmornice napadle (Parshall in Tully, 2005).

Ker so ZDA z razbitjem japonskih šifer (JN-25), tej ključni strateški prednosti se bomo bolj podrobno posvetili kasneje, dobile prednost, jim ni bilo treba čakati na japonsko pobudo. Admiral Chester W. Nimitz je svoje letalonosilke pravočasno poslal na pot proti Midwayu, deloma izven pričakovanih smeri japonskega opazovanja (Parshall in Tully, 2005). Ko so podmornice končno zasedle predvidene položaje, je ameriška flota že prečkala njihovo območje opazovanja, ne da bi bile odkrite. Pomanjkljiva izvidniška slika je pripeljala do tega, da sta admiral Nagumo in admiral Yamamoto napačno sklepala, da bodo ameriške letalonosilke prispele v bližino Midwaya kasneje in da jih bo zato mogoče zlahka presenetiti.

Japonske podmornice so imele v načrtu za bitko pri Midwayu zelo ambiciozno obveščevalno in izvidniško vlogo: odkrivati ameriške ladje, poročati o njihovih premikih in jih celo napadati. Vendar se je zaradi pozne razporeditve, stroge radijske

tišine, nepreglednega oceanskega območja in nepredvidljivih potez ameriških sil ta strategija izkazala za neuspešno. Japonci niso pravočasno prejeli ključnih obveščevalnih informacij, ki bi jim omogočile prilagoditev pred in med samo bitko pri Midwayu.

6.5 Yamamotova vizija bitke

Japonski načrt za napad na Midway je bil izjemno kompleksen, kar je bilo značilno za številne japonske pomorske operacije med vojno. Podobno razpršene in med seboj slabo podprte formacije zasledimo tudi v kasnejših spopadih, kot je bila bitka v zalivu Leyte. Tovrstno razdrobljeno načrtovanje, z več ločenimi skupinami, ki med seboj niso nujno zagotavljale vzajemne podpore, je bilo značilno za japonsko načrtovanje in strategijo.

Glavna ideja admirala Yamamota je bila, da mora zvabiti ameriško mornarico iz zavetja Pearl Harborja. Prepričan je bil, da Američani ne bodo zapustili zaščite Pearl Harborja brez ustreznega razloga. Zato je želel nekatere svoje formacije sprva držati zunaj dosega ameriškega daljinskega izvidništva, da ne bi razkril razsežnosti in moči svoje flote.

Načrt je vključeval invazijsko skupino, okrepljeno z bojnimima ladjama, ki bi delovala kot vaba – Američani naj bi jo odkrili južno od Midwaya in bi tako privabila ameriško floto, da izpluje na morje. Japonske letalonosilke bi medtem napadle Midway in ga onemogočile. V nekaj dneh naj bi Japonci na atol izkrcali enote in ga hitro spremenili v svoje izpostavljeno letalsko oporišče. Medtem, ko bi se Američani iz Pearl Harborja pomaknili na območje z vsemi razpoložljivimi silami – tako s svojimi letalonosilkami kot bojnimima ladjama, ki so preživele Pearl Harbor – bi se japonske sile iz različnih smeri, tudi z Aleutov, približale Midwayu. Tri ločene površinske bojne flote in dve floti letalonosilk naj bi se združili in ujeli Američane v past.

Po pričakovanjih naj bi japonske letalonosilke v odločilnem spopadu uničile ameriške letalonosilke. Vrhunec celotnega načrta naj bi bila dnevna klasična površinska pomorska bitka, odločilna pomorska bitka – »Kantai Kessen«, v kateri bi japonske bojne ladje potopile še preostale ameriške bojne ladje. Japonska je računala, da bo v enem samem popoldnevu uničila preostanek ameriške pacifiške flote – s tem bi ZDA izgubile okrog osem kapitalnih vojnih ladij in bile prisiljene sestiti za pogajalsko mizo. Tako je bil videti japonski načrt – kompleksen, razdeljen na več faz in sil, z zavajanjem in vabo, ki bi izvabila Američane v past oziroma zasedo. Namenjen je bil doseganju popolne prevlade in uničenju ameriške pomorske moči v eni sami, odločilni bitki.

7 AMERIŠKE PRIPRAVE NA BITKO PRI MIDWAYU

7.1 Ameriški ključni poveljniki

Admiral Ernest J. King – vrhovni poveljnik ameriške mornarice

Ernest J. King je bil vrhovni poveljnik ameriške mornarice med drugo svetovno vojno. Po mornariški stroki je bil pilot. Po osebnostnih lastnostih je bil izjemno strog, neomajen in neizprosen do sebe in drugih, kar mu je prineslo mešan ugled – po eni strani spoštovanje zaradi discipline in jasne usmeritve, po drugi strani pa strah ter zadržanost med nekaterimi podrejenimi. King je verjel v napadalno strategijo, ki ne dopušča oklevanja ali umikanja. Med načrtovanjem operacij v Pacifiku je trdo pritiskal na poveljnike, naj pokažejo rezultate, kar je ustvarjalo dinamiko, znotraj katere je moč odigrala tudi psihološka moč Nimitza in drugih podrejenih. Kingova neposrednost, visoki standardi in nepopustljivost so prispevali k temu, da je ameriška mornarica kljub začetnim neuspehom hitro prešla v ofenzivo.

Admiral Chester W. Nimitz – poveljnik pacifiške flote

Chester W. Nimitz je bil umirjen, razsoden in načelen človek, znan po svoji notranji mirnosti ter sposobnosti obvladovanja stresnih situacij. Po mornariški stroki je bil podmorničar, na kar je bil izredno ponosen. Za razliko od Kinga je imel mehkejši pristop do svojih podrejenih, a nikoli ni popuščal pri standardih. Njegova osebnost je združevala razum in premišljeno samozavest. Kot vrhovni poveljnik pacifiške flote je z izjemno pozornostjo poslušal obveščevalne strokovnjake in bil odprt za nenavadne rešitve. V času, ko je bila ameriška mornarica še v šoku po Pearl Harborju, je Nimitz s svojo mirno samozavestjo, intelektualno radovednostjo in občutkom za preudarno tveganje ustvaril okolje, v katerem je uspeh pri Midwayu postal mogoč.

Slika 5: Admirala Spruance (levo) in Nimitz (desno)
(Vir: Wikipedia, Raymond A. Spruance, 2025)

Admiral Frank Jack Fletcher – poveljnik Operativne skupine 17 in poveljnik ameriških sil pri Midwayu

Fletcher je bil mož, ki je združeval izkušnje z letalonosilkami in preudarnost v odločanju. Po značaju je bil bolj zadržan in previdnejši kot nekateri njegovi kolegi. Ni bil vročekrven ali nagel v odločitvah, temveč je rad temeljito premislil situacijo, preden je ukrepal. Kljub temu je imel dovolj samozavesti, da je, ko je bilo treba, omogočil drzne napade. Prav ta uravnoteženost med previdnostjo in odločnostjo je bila pri Midwayu dragocena, saj je pomagala ohraniti ravnovesje med tveganjem in varnostjo. Fletcher je utelešal vrsto voditelja, ki ne poskuša izstopati samo s karizmo, pač pa z zanesljivo presojo in odgovornostjo.

Admiral Raymond A. Spruance – poveljnik Operativne skupine 16

Spruance je bil razsoden, analitičen in hladnokrvno umirjen. Znal je hitro absorbirati nepopolne informacije in ravnati, ne da bi ga pri tem prevzela panika ali nepotrebna agresija. Njegova osebnost je bila daleč od teatralne ali impulzivne – namesto tega je izžareval resnobno zanesljivost. Pri Midwayu je Spruance pokazal, da se zna prilagoditi nepredvidljivim razmeram in izkoristiti vsako informacijsko prednost. Ta racionalnost, uravnotežena z ofenzivno pripravljenostjo, mu je omogočila, da je učinkovito izrabil priložnost za popolno presenečenje japonske flote.

Joseph J. Rochefort – vodja postaje Hypo

Rochefort je bil nekoliko nekonvencionalen, a izredno inteligenten in predan častnik obveščevalne službe. Njegova osebnost je bila mešanica intelektualnega kljubovanja rutini in podrejenim birokratskim normam ter trdnega zavedanja, da njegovo delo rešuje življenja. Ni se bal tvegati svojega ugleda, da bi prepričal nadrejene o resničnosti dešifriranih informacij. Čeprav je deloval v ozadju, je s svojo vztrajnostjo, analitično ostrino in drznostjo pri interpretaciji kodnih sporočil ravno on zaslužen za Nimitzevo izjemno prednost. Rochefortova osebnostna značilnost je bila samosvoja kreativnost, ki jo je uspel obrniti v prid strateškega uspeha.

7.2 Doolittlov napad na Tokio

Doolittlov napad na Tokio, 18. aprila 1942, je bil od začetka zasnovan kot drzno dejanje, s katerim so ZDA želele odgovoriti na napad na Pearl Harbor ter doseči pomemben psihološki in moralni učinek. Čeprav je napad, v katerem so ameriški bombniki B-25 pod poveljstvom podpolkovnika Jamesa Doolittla vzleteli z letalonosilke Hornet, povzročil razmeroma malo materialne škode, pa je imel izjemen strateški in psihološki pomen (Symonds, 2012). Sam napad je bil, kljub temu, da je bil vojaško zasnovan, bolj propagandna operacija. Zaradi simbolne vrednosti, ki jo je imel, je Doolittlov napad globoko pretresel samozavest japonskega poveljstva in s tem bistveno vplival na oblikovanje japonske strategije za prihajajočo bitko pri Midwayu.

Pred tem napadom je Japonska po spektakularnih začetnih zmagah v Pacifiku – od Pearl Harborja, prek Filipinov, Malaje do Nizozemske Vzhodne Indije – verjela, da trdno drži pobudo v svojih rokah. Tully (2005) ter Toll (2011), poudarjata, da je japonsko poveljstvo, še posebej admiral Isoroku Yamamoto, razmišljalo o nadaljnjih potezah, predvsem v smislu utrjevanja osvojenih območij in morda izzivanja ZDA v odločilno pomorsko bitko, a pri tem ni čutilo nujnosti za takojšen odločilen korak. Zaradi uspeha v Pearl Harborju so Japonci menili, da imajo čas in strateško prožnost (Symonds, 2022).

Doolittlov napad na samo srce imperija pa je to predpostavko dokončno ovrgel. Čeprav je škoda majhna, je bil psihološki učinek ogromen: japonska javnost in vojaški vrh so bili osupli, da so Američani lahko dosegli japonske domače otoke (Borneman, 2013). S tem so ZDA dokazale, da japonski obrambni obroč ni neprebojen, japonsko poveljstvo pa je ugotovilo, da morajo Američanom odvzeti sposobnost takšnih presenečenj in to čim prej.

Doolittlov napad je pospešil razprave o nujnosti izzivanja ameriške mornarice k odločilni bitki, še preden bi ZDA okrepile svoje sile (Hone, 2022). Pri tem je ključna vloga pripadla admiralu Yamamotu, ki je verjel v doktrino "Kantai Kessen" – odločilne bitke, v kateri bi Japonska uničila ameriške letalonosilke in s tem trajno ohromila ameriško ofenzivno moč (Parshall in Tully, 2005). Doolittlov napad je namreč potrdil,

da so prav letalonosilke tista sredstva, ki ZDA omogočajo nepričakovane in drzne operacije, kot je bil napad na Tokio. Zato so Japonci sklenili, da mora njihova naslednja večja operacija izsiliti spopad, v katerem so ameriške nosilke cilj največje prioritete.

Izkaže se, da je imel Doolittlov napad izjemno pomembno vlogo pri pospešitvi japonskih načrtov za Midway. Brez tega simbolnega in psihološko pretresljivega dogodka bi Japonci morda še odlašali ali pa vsaj manj agresivno načrtovali operacije v osrednjem Pacifiku. Bitka pri Midwayu naj bi dokončno odpravila grožnjo ameriških letalonosilk.

7.3 Ameriške obveščevalne priprave

Japonska okupacija jugovzhodne Azije in pacifiških otokov je za ZDA pomenila, da so se nenadoma soočile s potrebo, da branijo preobširno območje od Aljaske do Avstralije. Potreba, da pravočasno pridobijo informacije o japonskih načrtih kdaj in kje bo Japonska udarila naslednjič, je postala ključna. Zaradi obširnosti področja je postalo jasno, da klasično izvidništvo z ladjami in letali ne bo zadostovalo, zato so postale operacije prestrezanja, dešifriranja in analize japonskih radijskih zvez ključne. Danes se ta del obveščevalnega dela imenuje SIGINT in je veliko bolj sofisticiran, vendar je v bistvu enak kot na samem začetku.

7.3.1 Postaja Hypo

Postaja Hypo je predstavljala osrednjo točko ameriških prizadevanj za dešifriranje japonskih mornariških komunikacij v času druge svetovne vojne na Pacifiku. Njeno delovanje, dosežki in notranja organizacija imajo v kontekstu bitke pri Midwayu tako rekoč legendaren status, saj so prav od tamkajšnjih strokovnjakov prišli ključni obveščevalni podatki, ki so omogočili ameriško presenečenje nad večjo in dotlej neporaženo japonsko cesarsko mornarico. Njen nastanek se je začel že pred napadom na Pearl Harbor, ko je ameriška mornarica prepoznala, da bo za morebitno vojno z Japonsko nujno razviti močno službo radijske obveščevalne dejavnosti, zlasti za prestrezanje in razvozlanje japonskih šifer.

JN-25 je bila glavna operativna koda japonske mornarice, s katero so v šifrirani obliki prenašali najpomembnejše informacije o načrtih in premikih ladij ter letal. Vsebovala je velike tabele številčnih in zlogovnih kod, ki so se redno spreminjale in dopolnjevale (Parshall in Tully, 2005). Razbitje šifre ni bilo enkratno dejanje, temveč proces. Postaja Hypo je sestavljala mozaik iz manjših drobcov, ki so bila delno razvozlana sporočila, pojavitve istih nizov števil, statistične verjetnosti in tako postopoma nadgrajevala svoje razumevanje kode. Ekipa postaje Hypo je primerjala frekvence pojavljanja določenih številčnih nizov in jih povezovala z znanimi besedami ali pojmi (npr. oznake za lokacije, ladje, datume). Pogosto se je zgodilo, da so prispela

sporočila z znanimi imeni ali geografsko lokacijo, pri čemer je ekipa izpostavila prekrivanja z drugimi sporočili. Postaja Hypo je sodelovala tudi z drugimi ameriškimi dešifrirnimi centri, a je bila, v kontekstu vojne na Pacifiku, Hypo najpomembnejša.

Postopek razbijanja šifre JN-25 je bil zapleten, saj je šlo za številčno-kodno kombinacijo z rednimi spremembami in dopolnili (Parshall in Tully, 2005). Najbolj znana in hkrati usodna poteza Postaje Hypo je bila povezana z domnevo, da japonska šifrirana oznaka »AF« pomeni atol Midway.

V postaji Hypo, pod vodstvom poveljnika Josepha Rocheforta, so sumili, da se Japonci pripravljajo na novo obsežno ofenzivo. Iz prestreženih sporočil, kodiranih z japonsko šifro JN-25, je razvidno, da je bil cilj, označen z »AF«, skrbno varovana tarča. Čeprav je šlo za osrednje vprašanje kaj »AF« je, so bile hipoteze znotraj ameriških obveščevalnih krogov sprva razdeljene.

Najprej so postavili tezo, da bi »AF« lahko bil Midway. Da bi rešili dvome, so se zatekli k preprosti, a izjemno učinkoviti prevari. Iz Midwaya so poslali nekodirano sporočilo, da se je na otoku pokvarila naprava za razsoljevanje in da zaradi tega primanjkuje pitne vode. Otok Midway ni imel lastnega vira pitne vode. Ko so nekaj dni kasneje prestregli japonsko šifrirano poročilo o tem, da »AF« trpi zaradi pomanjkanja vode, so imeli dokaz, da »AF« nedvoumno pomeni Midway (Parshall in Tully, 2005).

S tem prefinjenim manevrom je postaja Hypo ne le utrdila lastno prepričanje, ampak je prepričala tudi vrh ameriške mornarice v Washingtonu, ki je potreboval trdne dokaze, preden bi dovolil obsežne prerazporeditve omejenih pomorskih sil. Glede na trditve Parshalla in Tullyja (2005) je informacija o pitni vodi dosegla odločilen učinek pri tistih, ki so oklevali glede tega, ali je Midway dejansko tarča. Kmalu je namreč postalo jasno, da je japonski napad, predviden za zgodnje dneve junija 1942, uperjen točno tja in ne drugam. Prevara je imela dvojno vlogo: operativno – saj je Nimitz lahko usmeril svoje sile na ustrezno območje – in politično-psihološko, ker je odpravila dvome v Washingtonu.

Preprostost ameriške prevare je imela izjemne posledice. Če namreč admiral Nimitz ne bi dobil pravočasne in nedvoumne potrditve, bi se tveganje za razpršitev ameriških sil bistveno povečalo, japonsko presenečenje pa bi lahko bilo učinkovitejše. Prav to je uporaben primer, kako lahko že ena sama ključna, pravočasna in pravilna obveščevalna informacija obrne strateško sliko in omogoči, da je japonska mornarica že pred samo bitko ostala brez enega ključnih delov svojega načrta – presenečenja. Tako so Japonci, ki so nameravali presenetiti sovražnika, sami postali žrtve presenečenja.

V tej nevidni tekmi obveščevalcev je Postaja Hypo zaslovela kot središče, ki ne le analizira podatke, temveč oblikuje prihodnost vojaških operacij.

7.3.2 Letalsko izvidništvo

Eden ključnih dejavnikov ameriške zmage pri Midwayu je bila prefinjena in tesno koordinirana obveščevalno-izvidniška mreža, ki je uspešno združevala več načinov zbiranja informacij. Medtem ko so dešifrirni dosežki postaje Hypo posredovali ključno sliko o japonskih namerah, je bila prav pravočasna vizualna in taktična potrditev letalskega izvidništva enako pomembna.

Morda najopaznejši element ameriške izvidniške mreže so bile izvidniške eskadrilje, opremljene z letali PBY Catalina, nastanjene na atolu Midway. Cataline so predstavljale oči na prostranem območju Tihega oceana, saj so lahko, zaradi velikega doleta in sposobnosti počasnega, a vztrajnega patroliranja, ocean prečesavale več ur skupaj. Izvidniški poleti z Midwaya so pokrivali sektorje proti severu, zahodu in jugozahodu, kar je bilo skladno z ugotovitvami postaje Hypo kdaj in od kod naj bi se japonske sile približale.

7.3.3 Podmorniško izvidništvo

Poleg zračne komponente je bila pomembna, čeprav manj izpostavljena, tudi podmorniška izvidniška mreža. Admiral Nimitz je pred bitko poskušal razporediti nekatere ameriške podmornice na območju Midwaya, da bi vnaprej zaznale prihod japonske flote (Parshall in Tully, 2005). Zaradi kratkega časovnega okna in logističnih omejitev pa se ta mreža ni izkazala kot posebej učinkovita, saj je večina podmornic pozno dosegla predvidena območja ali pa imela le omejen stik z japonskimi ladjami (Symonds, 2012). Kot se bo kasneje izkazalo, je ena podmornica vendarle odigrala pomembno vlogo v sami bitki.

7.3.4 Sinergija

Največja prednost ameriške obveščevalno-izvidniške mreže je bila v tem, da se je prekrivala z drugimi oblikami zbiranja informacij – zlasti s kriptanalizo, ki jo je vodila postaja Hypo. Tako so poročila letal PBY Catalina in morebitne ugotovitve podmorniških opazovalcev potrjevala ali ovrgla hipoteze o japonskih gibanjih in časovnici. Ta sinergija je bila ključna zato, ker je dešifriranje japonskih sporočil razkrilo le kaj in kdaj se bo v grobem zgodilo, izvidniški poleti pa so prispevali k dejanski sliki o tem kje in koliko, točnem položaju, formaciji in kolikor mogoče realni oceni zmogljivosti japonskih sil. Z vidika štabnega načrtovanja je bila to popolna kombinacija.

Ko so Cataline, 4. junija 1942, zaznale približevanje japonske flote, je ameriška stran natančno vedela, kdaj in kje se bodo zvrstili prvi udarci. Symonds (2012) trdi, da je prav ta hitrost pretoka informacij, z letališča na Midwayu do ameriških letalonosilk

severovzhodno od atola, omogočila pravočasen začetek ameriških ofenzivnih operacij v sami bitki.

Obveščevalne informacije postaje Hypo in letal Catalina so Američanom omogočile, da so lahko premaknili svoje letalonosilke severovzhodno od Midwaya. S tem je bilo omogočeno, da Japonci niso zaznali prisotnosti ameriških letalonosilk, saj so bile zunaj dosega izvidniških letal iz letalonosilk (Parshall in Tully, 2005).

Zahvaljujoč izvidniškim poletom iz Midwaya in obveščevalnim podatkom iz postaje Hypo je Nimitz vedel, da bodo Japonci prvi udarec zagotovo usmerili na sam Midway. To je Američanom omogočilo, da niso razkrivali pozicije svojih letalonosilk pred prvim japonskim naletom. Po nekaj urah, ko so se japonske letalske sile že ukvarjale z bombardiranjem Midwaya, je ameriška stran prešla v ofenzivo. Ta prehod iz izkoriščanja taktične obrambne prednosti v usklajeni napad je bil naravnost šolski primer kako lahko izvidniški podatki oblikujejo tempo bitke.

7.4 Popravilo letalonosilke Yorktown

Kot smo že omenili je bila letalonosilka Yorktown med bitko v Koralnem morju huje poškodovana. Poškodovana letalonosilka se je kljub temu uspela umakniti iz območja spopadov in kreniti proti Pearl Harborju na popravilo. Analize so sprva kazale, da bi takšni popravki praviloma terjali več tednov ali celo mesec dni – čas, ki ga ZDA niso imele na voljo, saj je postaja Hypo že kazala na prihajajočo japonsko ofenzivo (Parshall in Tully, 2005). Zato je admiral Nimitz sprejel tvegano, a odločno odločitev, da mora Yorktown biti popravljen v neverjetnih treh dneh, pri čemer naj se odpravi zgolj najnujnejša škoda (Borneman, 2013). Nimitz se je zavedal, da vsaka dodatna letalonosilka pomeni večjo letalsko moč na ameriški strani in znatno večjo zmožnost potopitve japonskih letalonosilk. Yorktown je tik pred bitko pri Midwayu prejela letala in pilote z letalonosilke Saratoga, ki je bila na popravilu, kar je povečalo njeno učinkovitost kljub poškodbi.

Popravilo letalonosilke Yorktown, izvedeno v rekordnih 72 urah, je eden najbolj dramatičnih dokazov ameriške pomorske iznajdljivosti, tehnične usposobljenosti in strateške nuje. Če bi letalonosilko popravljali v običajnem tempu, se nedvoumno ne bi mogla udeležiti bitke.

S strateškega vidika je bila prisotnost *Yorktowna* pri Midwayu več kot samo dodana vzletna steza za letala. Letalska skupina, ki jo je letalonosilka prispevala v samem boju, je Japoncem povzročala dodaten logistični in taktični izziv tako pri iskanju, napadanju kot branjenju.

Na drugi strani je japonska ladja Zuikaku bitko v Koralnem morju prestala veliko bolje od sestrsk ladje Shokaku, ki je bila močno poškodovana. Zuikaku ni utrpela kritičnih udarcev, je pa bila zdesetkana njena letalska skupina.

Medtem ko so Japonci prvotno načrtovali, da bo v bitki pri Midwayu sodelovalo šest letalonosilk (vključno s Zuikaku in Shokaku), sta ti dve nosilki, zaradi poškodb in izgub letalskih posadk, morali izpustiti bitko (Symonds, 2012). Tako so Japonci pri Midwayu sodelovali le s štirimi nosilci: Akagi, Kaga, Soryu in Hiryu. Če bi japonska mornarica pristopila k reševanju težav z letalsko skupino na letalonosilki Zuikaku tako, kot je ameriška mornarica pristopila k popravilu Yorktowna, z vidika strateške nuje, bi lahko letalonosilka sodelovala v bitki, vendar so Japonci verjeli da ni potrebe – spet primer podcenjevanja Američanov.

7.5 Ameriška sestava sil

V bitki pri Midwayu (4.–7. junij 1942) je ameriška stran razporedila združene pomorske in letalske sile, ki so kljub številčni podrejenosti dosegle odločilno zmago.

1. Operativna skupina 16 (TF 16)

- **Sestava:**
 - **letalonosilke:** Enterprise (admiralska ladja admirala Spruancea), Hornet,
 - **spremljajoče ladje:** težke križarke USS Northampton, USS Pensacola, New Orleans (CA-32), več rušilcev za protipodmorniško in protiletalsko obrambo.
- **Poveljnik:** kontraadmiral Raymond Spruance.

2. Operativna skupina 17 (TF 17)

- **Sestava:**
 - **letalonosilke:** Yorktown (admiralska ladja admirala Flecherja),
 - **spremljajoče ladje:** težke križarke USS Astoria (CA-34), USS Portland (CA-33), več rušilcev za protipodmorniško in protiletalsko obrambo.
- **Poveljnik:** kontraadmiral Frank Fletcher.

3. Otok Midway

Midway je bil za Američane, v metaforičnem smislu, četrta, nepotopljiva letalonosilka. Na samem otoku so bile za neposredno obrambo nameščene pehotne enote marincev. Na letališču pa so bile nameščene izvidniške, lovske in bombniške eskadrilje. Sestava letalske skupine na Midwayu je bila zelo raznolika: od letal mornarice in marincev do letal kopenske vojske.

Kot trdijo Parshall, Tully in Symonds v svojih delih, je bila sestava letalskih sil na Midwayu ob začetku bitke videti približno takole:

Tip letala	Število	Glavna naloga
B-17 Flying Fortress	17–19	Strateški težki bombnik
B-26 Marauder	4–6	Srednji bombnik
F2A Buffalo	20–21	Lovec
F4F Wildcat	6–7	Lovec
SB2U Vindicator	11–12	Bombnik strmoglavec
SBD Dauntless	16–18	Bombnik strmoglavec
TBF Avenger	6	Torpedni bombnik
PBY Catalina	20–30	Izvidniško letalo, nočni napadi

Bitka pri Midwayu je dokazala, da lahko združevanje različnih vrst letal in posadk z raznolikimi nalogami, kljub tehničnim pomanjkljivostim in omejenim virom, prinese strateško prednost. Letalska sestava atola je odražala ameriško sposobnost prilagajanja, improvizacije in sodelovanja med različnimi vejami oboroženih sil. Vsaka letalska eskadrilja je bila del večje strategije, ki jo je načrtoval admiral Nimitz. Letalstvo na Midwayu je imelo trojno vlogo: zračno obrambo otoka, zgodnje izvidovanje in občasne napade na japonske sile. Čeprav v ofenzivnem smislu letala z otoka Midway niso dosegla uspeha, kakršnega je želel admiral Nimitz, bi bila brez njihove prisotnosti zmaga Američanov mnogo težje dosegljiva.

7.5.1 Kopenska obramba otoka Midway

Otok Midway je atol, sestavljen iz dveh otočkov: Sand Island in Eastern Island, ter številnih manjših koralnih formacij, ki obkrožajo notranjo laguno. Nahaja se približno 1.770 km severozahodno od Havajev in je predstavljal dragoceno strateško točko za ameriško mornarico in letalske sile (Symonds, 2012). Admiral Chester W. Nimitz, vrhovni poveljnik ameriške pacifiške flote, je prepoznal pomen Midwaya in ukazal okrepitev obrambe otoka z vsemi razpoložljivimi sredstvi (Hone, 2022). Sand Island je večji izmed dveh otokov, kjer so se nahajale glavne vojaške in logistične infrastrukture, vključno z zalogami goriva, komunikacijskimi centri in obrambnimi položaji. Eastern Island je manjši otok z glavno letalsko stezo, ki je omogočala operacije bombnikov, lovcev in izvidniških letal.

Čeprav so letalonosilke pogosto v središču bitk, je bila kopenska obramba otoka Midway ključni steber ameriške obrambne strategije, ki je omogočila vzdrževanje operativne zmožnosti skozi celoten potek bitke.

Kopenska obramba Midwaya je temeljila na sistemu obalnih topniških baterij in protiletalskih orožij, ki so bile strateško nameščene okoli ključnih točk na otoku in obrambnih položajev ameriškim marincev. Obalno topništvo so sestavljali topovi kalibra 127 mm, namenjeni obrambi otoka pred morebitnim izkrcanjem japonskih sil. Čeprav do izkrcanja ni prišlo, so bile te baterije pripravljene za boj (Layton, 2001). Obramba pred zračnimi napadi je vključevala topove kalibra 90 mm, 37 mm in 20 mm.

Gost protiletalski ogenj je bil ključnega pomena pri zmanjševanju učinka japonskih letalskih napadov. Kopensko obrambo Midwaya so sestavljali marinci pod poveljstvom polkovnika Harolda D. Shannona. Glavne naloge teh sil so bile protidesantna obramba, zaščita komunikacijskih centrov, letališča in skladišč goriva ter opazovanje morskega in zračnega prostora (Symonds, 2012). Čeprav do japonskega izkrcanja ni prišlo, so bile te enote pripravljene na dolgotrajne boje, če bi sovražnik dosegel obalo.

Ena najpomembnejših prednosti ameriške obrambe Midwaya je bila uporaba radarskih sistemov SCR-270 in SCR-271, ki so omogočali zgodnje zaznavanje sovražnih letal. Radar je bil za tisti čas revolucionarna tehnologija, saj je ameriškim silam omogočal, da so pravočasno zaznale približujoče se japonske sile in pripravile ustrezno obrambo (Layton, 2001). Radar je omogočil pravočasni vzlet ameriških letal preden so sovražna letala dosegla otok. Brez radarja bi bili branilci otoka močno odvisni od vizualnega zaznavanja, kar bi zmanjšalo odzivni čas in povečalo ranljivost kritične infrastrukture na otoku. Informacije z radarjev so omogočile boljšo usklajenost med letalskimi silami in protiletalsko obrambo.

7.6 Nimitzova vizija odvijanja bitke

Admiral Chester Nimitz, vrhovni poveljnik ameriške pacifiške flote, je bil ključna oseba pri načrtovanju in izvedbi strategije med bitko pri Midwayu junija 1942. Zavedal se je, da bodo uspeh v tej bitki dosegli s pravočasnimi in premišljenimi odločitvami, hkrati pa je sprejel izjemno tveganje, ki ga je sam opisal kot preračunano tveganje. To načelo je postalo ključna nit njegove strategije in ga vodilo skozi celotno bitko (Layton, 2001).

Nimitzova odločitev za soočenje z Japonsko pri Midwayu je bila v veliki meri utemeljena na odličnih obveščevalnih podatkih, pridobljenih s strani postaje Hypo pod vodstvom Josepha Rocheforta (Layton, 2001), kar je Nimitzu omogočilo vpogled v ključne vidike japonskega načrta. Vedel je, kdaj in kje bo napad prišel, kakšna bo sestava japonskih sil ter kakšne cilje zasleduje japonska strategija. Nimitz je svojim podrejenim, zlasti admiraloma Fletcherju in Spruancu, dal dovolj avtonomije, da sta lahko sprejemala ključne odločitve na terenu. To je bilo bistveno, saj so se razmere na bojišču nenehno spreminjale (Symonds, 2012). Admiral Nagumo te avtonomije ni imel, in kot smo že omenili, se zaradi radijske tišine ni mogel posvetovati z nadrejenim, admiralom Yamamotom.

Nimitz je videl otok Midway kot četrto letalonosilko, ključno oporišče, ki bo z letali omogočalo dodaten pritisk na japonske sile (Parshall in Tully, 2005). Ameriške letalonosilke so bile strateško nameščene severovzhodno od Midwaya na lokaciji, imenovani Point Luck. Namen razmestitve flote je bil jasen, izvesti presenetljiv napad

na japonske letalonosilke in čim hitreje nevtralizirati glavno grožnjo ameriški floti. S tem je Nimitz ustvaril dinamično obrambo, ki je temeljila na treh ključnih elementih:

1. ohranitev zračne premoči na Midwayu,
2. zaseda z ameriški letalonosilkami,
3. neprekinjen pritisk na japonsko floto z letalskimi napadi (Symonds, 2022).

Eden izmed dejavnikov uspeha admirala Nimitza v bitki pri Midwayu je bil njegov miren in odločen značaj, ki je ostal trden kljub ogromnim tveganjem in negotovosti. Nimitz ni bil hazarder, temveč strateški mislec agresivne dispozicije, ki je natančno ocenil razmerje moči, se zanašal na zanesljive obveščevalne podatke in sprejemal premišljena tveganja. Njegovo načelo preračunanega tveganja je postavilo trdne temelje za načrtovanje in izvedbo bitke, medtem ko je njegova sposobnost, da je zaupal svojim poveljnikom, omogočila prilagodljivost v nepredvidljivih situacijah na bojišču (Symonds, 2022).

Nimitzova vizija je bila sinergija med obveščevalnimi podatki, tehnološkimi prednostmi in jasnimi strateškimi cilji. Z jasno strategijo, podprto z napredno tehnologijo, kot je radar, z agresivnim pristopom in učinkovitim obveščevalnim delom, je ustvaril načrt, ki je bil dovolj prožen, da se je prilagodil dinamičnim spremembam med bitko. Nimitz je sprejel tveganje, da bodo ameriške letalonosilke lahko uničene, če Japonci odkrijejo njihovo lokacijo predčasno. Kljub temu je bil prepričan, da je element presenečenja na ameriški strani.

Admiral Nimitz je razumel, da je bitka pri Midwayu priložnost, ki je Američani ne smejo zamuditi, in da bo neuspeh pomenil katastrofo za ameriško mornarico v Pacifiku. Kljub temu sta admirala Fletcher in Spruance imela jasno navodilo, da se, če se bitka ne bo odvijala po ameriških načrtih, umakneta in ohranita letalonosilke nepoškodovane, saj ima otok Midway možnost, da se odbrani tudi sam, če pa ne, pa bi ga Američani lahko ponovno zavzeli kasneje (Symonds, 2022).

8 OBOROŽITVENI SISTEMI

8.1 Vojaška letala

Bitka pri Midwayu je v celoti temeljila na uporabi letalstva, tako mornariških letal, vzletajočih z letalonosilk, kot tudi kopenskih letal, vključno s srednjimi in težkimi bombniki. Ta kombinacija je oblikovala novo paradigmo pomorskega vojskovanja, v kateri ni več prevladovala neposredna topniška moč bojnih ladij, temveč nadzor nad zračnim prostorom in sposobnost pravočasnega zaznavanja sovražnika ter napada nanj na velikih razdaljah. Letalska operativna zmogljivost je tako postala ključna naloga obeh mornaric, saj so letalonosilke nadomestile tradicionalno vlogo bojnih ladij kot osrednjega sredstva za projekcijo moči na morju.

8.1.1 Lovska letala

Namen lovskih letal je bil zagotavljanje zračne premoči, zaščiti lastnih sil in napadih na sovražnika. V bitki so sodelovali različni tipi lovcev na obeh straneh, vendar sta bila najštevilčnejša ameriški F4F Wildcat in japonski Mitsubishi A6M Zero, vsak s svojimi prednostmi in slabostmi.

Tip	F4F Wildcat (ZDA)	A6M Zero (Japonska)
Proizvajalec	Grumman	Mitsubishi
Največja hitrost	515 km/h	533 km/h
Dolet	1300 km	3100 km (z dodatnim rezervoarjem)
Oborožitev	4 mitraljezi kalibra 12,7 mm.	2 mitraljeza kalibra 7,7 mm in 2 topova kalibra 20 mm.
Zaščita	Samotesnilni rezervoarji za gorivo, oklep za pilota.	Minimalna, brez samotesnilnih rezervoarjev, brez zaščite pilota.
Okretnost	Omejena v primerjavi z Zerojem.	Vrhunska sposobnost manevriranja in hitrega vzpenjanja.

Tabela 1: Lovska letala
(Vir: Aviation History Online Museum, 2025)

Lovca F4F Wildcat in A6M Zero sta v bitki pri Midwayu simbolizirala različni letalski filozofiji. Wildcat je bil robusten, vzdržljiv in dobro zaščiten z oklepom za pilota ter samotesnilnimi rezervoarji za gorivo, kar mu je omogočalo vrnitev na letalonosilko kljub hudim poškodbam (Symonds, 2012). Slabša okretnost in počasnejše vzpenjanje

sta bila kompenzirana z inovativno taktiko, kot je bila »Thach Weave«, ki je omogočala učinkovito obrambo pred bolj okretnimi Zeroji (Hone, 2022).

Zero pa je bil zasnovan za izjemno okretnost in velik dolet, kar mu je omogočalo prevlado v neposrednih zračnih dvobojih. Vendar je imel pomanjkljivo zaščito pilota in nezaščitene rezervoarje goriva, zaradi česar je bil zelo ranljiv za sovražni ogenj (Parshall in Tully, 2005).

Medtem ko je bil Zero tehnično naprednejši in okretnejši, je bila njegova ranljivost njegova največja slabost. Wildcat je, kljub svojim omejitvam, s svojo vzdržljivostjo, zaščito in inovativno taktično uporabo uspel izničiti prednost Zeroja.

8.1.2 Bombniki strmoglavci

Bombniki strmoglavci so močno zaznamovali bitko pri Midwayu. Prav ameriški strmoglavci so bili zaslužni za potopitev japonskih letalonosilk. Na ameriški strani je glavno vlogo odigral Douglas SBD Dauntless, medtem ko je na japonski strani enako nalogo opravljal Aichi D3A Val.

Tip	SBD Dauntless (ZDA)	D3A Val (Japonska)
Proizvajalec	Douglas	Aichi
Največja hitrost	410 km/h	390 km/h
Dolet	1770 km (z dodatnimi rezervoarji)	1400 km (z dodatnimi rezervoarji)
Oborožitev	2 mitraljeza kalibra 12,7 mm spredaj, 2 mitraljeza kalibra 7,62 mm za obrambo v kupoli.	2 mitraljeza kalibra 7,7 mm spredaj, 1 mitraljez kalibra 7,7 mm za obrambo v kupoli.
Zaščita	Samotesnilni rezervoarji za gorivo, oklep za pilota.	Minimalna, brez samotesnilnih rezervoarjev, brez zaščite pilota.
Nosilnost	Ena 454 kg bomba pod trupom in dve 45 k bombi pod krili.	Ena 250 kg bomba pod trupom in dve 60 kg bombi pod krili.

Tabela 2: Bombniki strmoglavci
(Vir: Aviation History Online Museum, 2025)

Tehnične značilnosti in taktična uporaba letal odločilno vplivajo na izid pomorskega spopada, kar je bilo v sami bitki jasno dokazano. Ameriški SBD Dauntless in japonski Aichi D3A Val sta imela ključno vlogo pri napadih na sovražnikove ladje, vendar sta imela različne prednosti in slabosti.

SBD Dauntless je izstopal po svoji robustnosti, zaščiti pilota in samotesnilnih rezervoarjih za gorivo, kar mu je omogočalo, da je prenesel hude poškodbe in se kljub temu vrnil na letalonosilko (Symonds, 2012). Njegova sposobnost natančnih napadov iz strmih kotov (70–80 stopinj) je bila ključna za uspešno uničenje japonskih letalonosilk Akagi, Kaga, Soryu in kasneje tudi Hiryu (Hone, 2022).

Nasprotno je bil Aichi D3A Val izjemno okreten in učinkovit pri natančnih napadih, vendar je bil zaradi odsotnosti oklepa in samotesnilnih rezervoarjev zelo ranljiv za protiletalski ogenj (Toll, 2011). Čeprav so Vali uspeli poškodovati USS Yorktown, njihova učinkovitost ni dosegla ravni Dauntlessov. Medtem ko je bil SBD Dauntless zasnovan za visoko vzdržljivost, natančnost in odpornost proti poškodbam, je bil Aichi D3A Val osredotočen na agilnost in natančnost, a na račun zaščite, kar se je izkazalo kot huda pomanjkljivost.

8.1.3 Torpedni bombniki

Do bitke pri Midwayu je bil letalski torpedo mišljen kot glavno orožje za uničevanje nasprotnikovih ladij. Torpedna bombnika Douglas TBD Devastator na ameriški strani in Nakajima B5N Kate na japonski sta bila namenjena prav za take napade. Čeprav sta obe letali delili isto nalogo, so se njune tehnične zmogljivosti, taktika uporabe in končni dosežki močno razlikovali.

Tip	TBD Devastator (ZDA)	B5N Kate (Japonska)
Proizvajalec	Douglas	Nakajima
Največja hitrost	333 km/h	378 km/h
Dolet	692 km	1700 km
Oborožitev	1 mitraljez kalibra 7,62 mm spredaj, 1 mitraljez kalibra 7,62 mm za obrambo v kupoli.	1 mitraljez kalibra 7,7 mm za obrambo v kupoli.
Zaščita	Minimalna zaščita pilota, brez samotesnilnih rezervoarjev za gorivo.	Minimalna zaščita pilota, brez samotesnilnih rezervoarjev za gorivo.
Nosilnost	En torpedo ali bombe.	En torpedo ali bombe.

Tabela 3: Torpedni bombniki
(Vir: Aviation History Online Museum, 2025)

Nakajima B5N Kate je bil tehnično in operativno boljši torpedni bombnik kot Douglas TBD Devastator. Bil je hitrejši, imel je daljši dolet in je bil bolj vsestranski, saj je lahko učinkovito napadal tako ladijske kot kopenske cilje. Nasprotno pa je bil TBD Devastator že ob začetku vojne zastarel in tehnično neprimeren za sodobno zračno bojevanje. Njegova nizka hitrost, nezanesljiv torpedo in pomanjkanje zaščite so

pripravljali do katastrofalnih izgub v bitki pri Midwayu (Symonds, 2012). Posledično je bil kmalu nadomeščen z bistveno naprednejšim torpednim bombnikom Grumman TBF Avenger, ki je imel boljšo zaščito in večjo nosilnost. Šest letal Avenger se je prvič v zgodovini podalo v boj z letališča na otoku Midway. Velika težava Američanov je bila nezanesljivost torpedov Mark 13, ki so pogosto zatajili (Parshall in Tully, 2005). Medtem ko je bil Nakajima B5N Kate vrhunec japonskega inženirstva v svoji kategoriji, je ameriški TBD Devastator simboliziral tehnološko zaostalost, ki je zahtevala takojšnjo zamenjavo.

8.1.4 Izvidniška letala

Amfibijska letala so med drugo svetovno vojno igrala pomembno vlogo pri izvidovanju, patroliranju in reševanju na odprtem morju. Tako ameriške kot japonske sile so se močno zanašale na ta tip letal, še posebej v pacifiških bitkah, kjer so velike razdalje in prostrana morska območja zahtevala dolg doseg in vzdržljivost. Admiral Yamamoto se je z izbiro Midwaya kor kraja bitke zavestno odrekel možnosti kopenske letalske podpore, saj Japonci v bližini niso imeli pomembnejšega oporišča. Do tedaj je japonska doktrina temeljila na uporabi in podpori kopenskega letalstva tudi v pomorskih spopadih. V bitki pri Midwayu so PBY Cataline odkrile japonske sile še preden so dosegle območje bitke pri Midwayu, kar je Američanom omogočilo strateško prednost (Symonds, 2012). Američani so tako lahko večino svojih letal preusmerili v ofenzivne akcije in ne v izvidovanje in lociranje japonskih sil. Tega seveda ne moremo trditi za japonsko mornarico, saj je bila za odkrivanje nasprotnika v celoti odvisna od letal na letalonosilkah in amfibijskih izvidniških letal na spremljevalnih križarkah.

Tip	PBY Catalina (ZDA)
Proizvajalec	Consolidated
Največja hitrost	315 km/h
Dolet	4000 km
Oborožitev	4 mitraljezi kalibra 12,7 mm.
Uporabnost	Izvidovanje, protipodmorniško bojevanje, reševanje.
Nosilnost	1.800 kg bomb, globinskih bomb ali en torpedo.

Tabela 4: Izvidniška letala
(Vir: Aviation History Online Museum, 2025)

PBY Catalina je bila vsestranska, robustna in ekonomična za uporabo. Imela je izjemen dolet in je lahko dolgo časa patroljirala nad oceanom, kar je bilo ključno za iskanje japonskih sil pred bitko pri Midwayu. Ena največjih prednosti Cataline je bila njena sposobnost nočnih izvidniških misij, kar je omogočalo zgodnje zaznavanje japonskih ladij (Symonds, 2012). Catalina je s strateškim prispevkom odločilno pripomogla k ameriški zmagi pri Midwayu.

8.1.5 Bombniki

V bitki so na ameriški strani sodelovali tudi bombniki, ki so bili nameščeni na otoku Midway. Iz enakih razlogov kot pri uporabi izvidniških letal, Japonci v bitki iz razlogov, ki smo jih našli pri izvidniških letalih, niso mogli uporabljati bombnikov. Američani so med bitko uporabljali srednji bombnik Martin B-26 Marauder in težki bombnik Boeing B-17 Flying Fortress.

Tip	B-26 Marauder (ZDA)	B-17 Flying Fortress (ZDA)
Proizvajalec	Martin	Boeing
Največja hitrost	454 km/h	462 km/h
Dolet	1700 km	3200 km
Oborožitev	13 mitraljezov kalibra 12,7 mm.	1 mitraljez kalibra 7,7 mm za obrambo v kupoli.
Zaščita	Samotesnilni rezervoarji, oklepna zaščita.	Minimalna zaščita pilota, brez samotesnilnih rezervoarjev za gorivo.
Nosilnost	1800 kg bomb ali torpeda.	2300 kg bomb.

Tabela 5: Bombniki

(Vir: Aviation History Online Museum, 2025)

Bitka pri Midwayu je razkrila tako prednosti kot tudi omejitve uporabe srednjih in težkih bombnikov v pomorskem vojskovanju. B-26 Marauderji, ki so poskusili izvesti torpedne napade na japonske letalonosilke, so se morali soočiti z izjemno gostim protiletalskim ognjem in lovci A6M Zero. Večina teh letal je bila sestreljena, ne da bi dosegla svoje cilje. B-17 Flying Fortress, ameriški težki bombnik, je imel veliko večjo nosilnost in sposobnost napadov z velikih višin, kar mu je omogočalo varnost pred protiletalskim ognjem, vendar je bilo bombardiranje premikajočih se pomorskih ciljev z velikih višin izjemno zahtevno. Bitka pri Midwayu je jasno pokazala, da srednji in težki bombniki niso bili optimalna izbira za napade na hitro premikajoče se cilje, kot so ladijske formacije (Symonds, 2012). So pa bombniki izvajali pritisk na japonske sile in še bolj pomembno, prenašali njihovo lokacijo nadrejenim poveljstvom (Layton, 2001).

8.2 Vojaške Ladje

8.2.1 Letalonosilke

Kot smo že omenili, so v tej bitki letalonosilke odigrale ključno vlogo, saj so omogočale projekcijo moči na velike razdalje, izjemno mobilnost in sposobnost hitrih ter natančnih zračnih napadov na sovražne cilje. Na začetku vojne v Tihem oceanu so Japonci izstopali z izjemno uporabo več letalonosilk hkrati, kar jim je omogočalo

učinkovito izvajanje obsežnih in usklajenih napadov. Japonska cesarska mornarica je že pred vojno razvila koncept mobilne udarne skupine letalonosilk, ki so bile osredotočene na koordinirano uporabo šestih letalonosilk hkrati. Ta pristop je bil tehnološko, taktično in organizacijsko napreden ter brez primerjave v tistem času. Na začetku vojne ZDA niso uporabljale več letalonosilk hkrati v tako tesni povezavi. Ameriške letalonosilke so delovale ločeno ali v manjših skupinah, kar je zmanjšalo njihovo operativno učinkovitost. Kljub svoji izjemni taktični vrednosti so imele letalonosilke v tistem času pomembno operativno omejitev: na letalskem krovu so lahko izvajale samo eno operacijo naenkrat. To pomeni, da je ladja lahko izvajala vzlet letal, pristane letal, ali pripravo letal iz hangarjev na letalsko palubo – nikoli pa vseh treh hkrati. Ta operativna omejitev je močno vplivala na hitrost in učinkovitost letalskih operacij. Napačno časovno usklajevanje teh dejavnosti je lahko pomenilo izgubo dragocenih minut, kar je bilo v dinamični bitki, kot je bila pri Midwayu, usodno. Ameriški poveljniki, podprti z natančnimi in pravočasnimi obveščevalnimi podatki so to omejitev obvladovali bolje kot njihovi japonski nasprotniki. Bitka pri Midwayu je jasno dokazala, da ni dovolj imeti več letal ali boljše pilote, ključ do zmage je bilo učinkovito upravljanje z letalonosilkami in optimalno izkoriščanje njihovih zmogljivosti. Na koncu so prav te sposobnosti omogočile Američanom, da so dosegli eno najbolj odločilnih zmag v zgodovini pomorskega vojskovanja.

Ime	Enterprise Hornet Yorktown	Akagi	Kaga	Soryu	Hiryu
Razred	Yorktown	Akagi	Kaga	Soryu	Soryu
Izdelana	1936 - 1941	1925	1921	1937	1937
Izpodriv	21000 ton	36000 ton	38000 ton	16200 ton	17600 ton
Dolžina	232 m	260 m	248 m	227 m	227 m
Najvišja hitrost	32 vozlov	31 vozlov	28 vozlov	34 vozlov	34 vozlov
Letala	80–90	66	72	63	64
Topovi	8 topov 127 mm, 4 x štiricevni 28 mm protiletalski top, 24 x 12,7 mitraljez.	6 x top 203 mm, 12 x top 120 mm, 28 x 25 mm x protiletalski top.	10 x top 203 mm, 16 x top 120 mm, 22 x 25 mm protiletalski top.	12 x top 120 mm, 28 x 25 mm protiletalski top.	12 x top 120 mm, 31 x 25 mm protiletalski top.
Doseg	23000 km	19000 km	19000 km	14300 km	19000 km

Tabela 6: Letalonosilke
(Vir: World war 2 Database, 2025)

Ameriške in japonske letalonosilke so bile zasnovane z različnimi filozofijami – Japonci so dajali prednost ofenzivni moči in veliki kapaciteti letal, medtem ko so Američani poudarjali robustnost, zaščito in tehnološke inovacije, kot je bil radar. Razlike med tema pristopoma so bile ključne za izid bitke. Ameriške letalonosilke so bile opremljene z zgodnjimi radarji, ki so omogočali zgodnje zaznavanje prihajajočih sovražnih letal. Ta prednost je ameriškim poveljnikom omogočila pravočasno pripravo obrambnih letalskih formacij in onemogočala presenečenje s strani nasprotnika (Symonds, 2012). Nasprotno pa so Japonci za zaznavanje sovražnika še vedno uporabljali izključno vizualno izvidovanje in patroljna letala (Fuchida, 1958). Ta odvisnost od optičnega zaznavanja je pomenila, da so Japonci prepozno zaznali ameriške napade, kar je bilo še posebej očitno med ključnim delom bitke ameriških bombnikov strmoglavcev Dauntless. Druga ključna tehnična razlika je bila zasnova hangarskih palub. Ameriške letalonosilke razreda Yorktown so imele odprte hangarske palube, ki so omogočale učinkovito prezračevanje in hitrejše odstranjevanje dima ob požarih (Parshall in Tully, 2005). V primeru neposrednih zadetkov so odprte palube zmanjšale tveganje za eksplozije goriva in streliva ter omogočile posadkam hitrejši dostop do požarov (Symonds, 2012). Nasprotno pa so japonske letalonosilke, kot so Akagi, Kaga, Soryu in Hiryu, imele zaprte hangarske palube, kar je imelo več negativnih posledic. Zaprta konstrukcija je omejevala pretok zraka in povečala nevarnost širjenja požarov (Toll, 2011). V trenutkih, ko so ameriški bombniki dosegli natančne zadetke, so se požari hitro širili po celotni palubi, kar je pogosto sprožilo sekundarne eksplozije goriva in oborožitve. To se je tragično izkazalo med uničenjem Akagi, Kaga in Soryu, kjer so požari popolnoma onesposobili ladje (Parshall in Tully, 2005).

Slika 6: USS Yorktown

(Vir: Wikipedia, USS Yorktown (CV-5), 2025)

8.2.2 Bojne ladje

Ameriške bojne ladje v bitki pri Midwayu niso sodelovale. Zaradi svoje počasnosti in nezmožnosti, da bi sledile hitrim manevrom letalonosilk, so bile večinoma v bližini

Pearl Harborja ali pa ameriške zahodne obale (Symonds, 2012). Na japonski strani so bile bojne ladje odmaknjene od glavnega prizorišča bitke, tiste, ki so spremljale Kido Butai, pa niso odigrale opaznejše vloge. Admiral Yamamoto je načrtoval, da bodo bojne ladje odigrale ključno vlogo v zadnji fazi bitke, ko naj bi japonske letalonosilke že potopile ameriške. Bojna ladja Yamato, najmočnejša ladja svojega časa, je bila vključena v operacijo kot admiralska ladja admirala Yamamota, vendar ni odigrala pomembne vloge. Ker je bil Yamamoto na ladji Yamato, ni mogel aktivno poveljevati operaciji, saj je moral upoštevati radijsko tišino (Parshall in Tully, 2005). Letalonosilke so v tistem času že prevzele primat od bojnih ladij kot glavno sredstvo projekcije moči na morju.

8.2.3 Križarke

Ameriške križarke so bile hrbtenica zaščitnih formacij okoli letalonosilk. Razdeljene so bile med težke in lahke križarke. Križarke so imele več nalog, glavne med njimi so bile površinske zaščite, protiletalska zaščita flote in izvidovanje ter podpora rušilem pri protipodmorniškem delovanju. Tudi japonske križarke so bile večinoma osredotočene na neposredno podporo letalonosilkam in izvidovanje (Parshall in Tully, 2005). Ameriške križarke so bile bolj učinkovite pri protiletalski obrambi, japonske križarke pa so izstopale pri izvidniških nalogah.

Ime	Astoria	Atlanta	Tone	Jintsu
Vrsta	Težka križarka	Lahka križarka	Težka križarka	Lahka križarka
Razred	New Orleans	Atlanta	Tone	Sendai
Izdelana	1933	1941	1923	1937
Izpodriv	9950 ton	6700 ton	11200 ton	5200 ton
Najvišja hitrost	32 vozlov	32,5 vozla	35 vozlov	33,5 vozla
Radar	Da	Da	Ne	Ne
Oborožitev	9 topov 203 mm, 8 x 127 mm večnamenski top, 12 x 20 mm protiletalski top.	16 x večnamenski top 127 mm, 16 x 28 mm x protiletalski top, 8 x 20 mm protiletalski top.	7 x top 140 mm, 8 x top 120 mm, 12 x 25 mm protiletalski top.	7 x top 140 mm, 16 x 25 mm protiletalski top.
Izvid. letala	4	Brez	6	Brez
Torpedne cevi	Brez	8 x 533 mm	6 x 610 mm	6 x 610 mm

Tabela 7: Križarke
(Vir: World war 2 Database, 2025)

8.2.4 Rušilci

Rušilci so bili delovni konji vsake mornarice. Po navadi so bili prva linija obrambe vsake flote. Ameriški rušilci so izstopali po svoji vsestranskosti, naprednih protiletalskih in protipodmorniških zmogljivostih, japonski rušilci pa so izstopali po svoji hitrosti, agresivnosti in predvsem svoji glavni oborožitvi, tj. torpedu tip 93 kalibra 610 milimetrov (Parshall in Tully, 2005).

Ime	Hughes	Monaghan	Makigumo	Isokaze
Razred	Sims	Faragut	Yugumo	Kagero
Izdelana	1939	1935	1941	1939
Izpodriv	1600 ton	6700 ton	2520 ton	5200 ton
Najvišja hitrost	35 vozlov	32,5 vozla	35 vozlov	35 vozlov
Radar	Ne	Ne	Ne	Ne
Oborožitev	5 x 127 mm večnamenski top, 4 x 12,7 mm mitraljez, globinske bombe.	5 x 127 mm večnamenski top, 4 x 12,7 mm mitraljez, globinske bombe.	6 x top 127 mm, 4 x 25 mm protiletalski top, globinske bombe.	6 x top 127 mm, 4x 25 mm protiletalski top, globinske bombe.
Torpedne cevi	8 x 533 mm	8 x 533 mm	8 x 610 mm	8 x 610 mm

Tabela 8: Rušilci

(Vir: World war 2 Database, 2025)

9 BITKA

9.1 Aleutska operacija in njen (ne)vpliv na bitko pri Midwayu

Operacija na Aleutskih otokih, ki je potekala istočasno z bitko pri Midwayu, je bila dolgo časa predstavljena kot ključni del japonskega načrta za odvrčanje pozornosti ameriške mornarice od glavne operacije v osrednjem Pacifiku. Admiral Isoroku Yamamoto, poveljnik japonske kombinirane flote, je želel ustvariti dodatni pritisk na ameriške sile in jih s tem prisiliti, da svoje ladje razdelijo med severni in osrednji Pacifik (Parshall in Tully, 2005).

Admiral Yamamoto je moral v svojih načrtih upoštevati tudi politične in vojaške zahteve japonskega generalštaba, ki je želel videti večjo geografsko pokritost v kampanji. Aleuti so se zdeli strateško privlačni zaradi svoje bližine Aljaski in hipotetične možnosti, da bi Američani od tam izvajali zračne napade na severno Japonsko (Layton, 2001). Vendar pa so ti cilji temeljili na napačnih predpostavkah. Američani so že pred začetkom operacije prepoznali Midway kot glavni cilj japonskega načrta, medtem ko je bil napad na Aleute obravnavan kot dokaj nepomembna operacija.

Eden od ključnih dejavnikov, ki je zmanjšal potencialen vpliv operacije na Aleutih, je bila 24-urna zamuda pri njenem začetku. Zaradi slabega vremena in logističnih težav so Japonci napad začeli en dan kasneje, kot je bilo načrtovano (Parshall in Tully, 2005). To je povzročilo nadaljnjo izgubo sinhronizacije med napadom na Midway in Aleutske otoke. Namesto da bi obe ofenzivi potekali sočasno in ustvarili občutek zmede pri Američanih, je zamuda pomenila, da operacija na Aleutih ni dosegla svojega potencialnega učinka kot odvrčalni manever. Američani so že imeli jasne informacije, da je Midway glavni cilj in niso premaknili svojih ključnih sil proti severu.

Operacija na Aleutih je bila povsem ločena od glavne sile pri Midwayu tako geografsko kot tudi logistično in ni mogla vplivati na tok dogodkov pri Midwayu. Japonci so razpršili svoje sile, namesto da bi združili vse svoje letalonosilke in podporne ladje v osrednjem Pacifiku, so del svojih sil poslali proti severu. To je zmanjšalo število letalonosilk, ki so bile na voljo za ključni spopad pri Midwayu.

Japonska predpostavka, da bi Američani premaknili del svojih sil proti Aleutom, je bila povsem neutemeljena. Zaradi obveščevalnih informacij admiral Nimitz ni nikoli podvomil v osrednjo pomembnost koncentracije lastnih sil okoli Midwaya.

Namesto da bi operacija na Aleutih prinesla prednost, je Japoncem le odvzela dragocene vire, ki bi jih lahko bolje izkoristili pri osrednjem spopadu na Midwayu. Ta

strateška napaka je bila eden ključnih dejavnikov, ki so prispevali k ameriški zmagi (Symonds, 2012).

9.2 1. faza: Japonski letalski napad na Midway (4. junij 1942, zgodnje jutro)

Jutro, 4. junija 1942, je zaznamovalo začetek ene najpomembnejših pomorskih bitk v zgodovini. Japonski načrt, ki ga je zasnoval admiral Isoroku Yamamoto, je predvideval masiven letalski napad na atol Midway, z namenom uničenja ameriških obrambnih zmogljivosti in priprave terena za amfibijski napad (Parshall in Tully, 2005). Prva faza bitke je bila kritična, saj je uspeh napada neposredno vplival na nadaljnji potek operacije. Napad je vodil admiral Nagumo, poveljnik Kido Butai (Symonds, 2012).

Cilj te faze je bil nevtralizirati ameriško letalsko moč na Midwayu, uničiti letališče, infrastrukturo in oslabiti ameriško obrambno sposobnost, da bi bil otok pripravljen za amfibijski napad, ki je bil predviden v naslednjih dneh (Hone, 2022).

Napad je vodil poročnik Tomonaga, ki je bil izkušen pilot s številnimi bojnimi izkušnjami (Layton, 2001). Japonci so v napad poslali 108 letal: 36 lovcev Zero, 36 bombnikov strmoglavcev Val, namenjenih natančnemu bombardiranju infrastrukturnih ciljev, kot so hangarji, protiletalske baterije in 36 torpednih bombnikov Kate, ki so tokrat delovali kot klasični bombniki in katerih cilj so bili letališče ter skladišča goriva (Parshall in Tully 2005). Japonska taktika je predvidevala natančno zaporedje napadov: najprej uničenje letaliških zmogljivosti, nato pa preusmeritev na uničenje ameriških mornariških sil. To pomeni, da so bila letala ob prvem napadu na Midway oborožena za bombardiranje kopenskih ciljev, medtem ko je bil preostanek letal na japonskih letalonosilkah oborožen za protiladijski boj. Napad na Midway ni dosegel ključnega cilja, saj je letališče bilo še vedno operativno, infrastruktura ni bila povsem uničena, letala pa so bila večinoma še vedno sposobna vzleteti in napasti japonsko floto. Tomonaga je jasno poudaril, da napad ni dosegel cilja in da je potreben drugi val napada za popolno nevtralizacijo ameriške obrambe na Midwayu (Symonds, 2012). Admiral Nagumo v tej fazi bitke še ni vedel, da se v bližini Midwaya nahajajo ameriške letalonosilke.

Na ameriški strani so bile, zaradi obveščevalnih podatkov, obrambne priprave v teku, poleg tega je imel Midway eno ključnih prednosti, radar, ki je omogočil zgodnje zaznavanje prihajajočega napada. Prav radar je omogočil pravočasni vzlet ameriških lovcev in bombnikov, pripravljena pa je bila tudi ameriška protiletalska obramba. V prvem valu je bilo uničenih med 12 in 15 japonskih letal, 20 do 30 letal pa je bilo hudo poškodovanih, vendar so se vrnila na letalonosilke. Poškodovana letala, ki so se vrnila na letalonosilke, so zahtevala obsežna popravila in niso bila takoj operativna za nadaljnje naloge. Skupne izgube japonskih letal tako znašajo 40 % letal, ki so

sodelovala v napadu na otok Midway. Te izgube so imele resne posledice za nadaljnje operacije.

9.3 2. faza: Ameriški neuspešni zračni napadi (4. junij 1942, dopoldne)

V času japonskega napada so ameriški bombniki iz Midwaya izvedli napad na Kido Butai. Napad se je začel s poskusom višinskih bombnih napadov težkih bombnikov B-17, ki so bombardirali japonsko floto z višine približno 6.000 metrov. Zaradi dinamičnih manevrov japonskih ladij nobena bomba ni zadela cilja, a so napadi japonsko floto prisilili v defenzivne manevre. Sledili so nizki napadi srednjih bombnikov B-26 Marauder, oboroženih s torpedi. Ena od posadk je celo skoraj strmoglavila na letalonosilko Akagi, kar je za las preprečilo tragedijo za admirala Naguma (Symonds, 2012). Novi torpedni bombniki TBF Avenger, ki so prvič sodelovali v bitki, so izvedli torpedni napad. Pet od šestih letal je bilo sestreljenih, torpedi pa niso zadeli cilja, saj so bili nezanesljivi in pogosto niso eksplodirali ob udarcu. To je bil dokaj neslaven začetek uporabe torpednega bombnika Avenger, vendar je kasneje to letalo postalo najboljši torpedni bombnik med drugo svetovno vojno. Hkrati so strmoglavci Dauntless poskušali izvesti svoj napad, a je pomanjkanje koordinacije in usposobljenosti posadk zmanjšalo učinkovitost napadov. Na tem mestu je potrebno poudariti, da so bila vsa ameriška letala v napadu brez lovske zaščite, saj so vsi ameriški lovci sodelovali pri obrambi Midwaya pred japonskim napadom, zato ni presenečenje, da so utrpela take katastrofalne izgube. Japonski lovci Zero in ladijska protiletalska obramba so zdesetkali ameriške sile.

Čeprav napadi ameriških letal iz Midwaya niso uspeli potopiti nobene japonske ladje, je bil njihov strateški vpliv ključnega pomena za potek bitke. Napadi so prekinili operativni ritem japonske flote in prisilili admirala Naguma, da je odložil priprave na drugi val napadov. To je ustvarilo dragoceno časovno okno, ki so ga kasneje izkoristila ameriška letala z letalonosilk, kar je bistveno vplivalo na končni izid spopada (Parshall in Tully, 2005). Napadi z Midwaya, čeprav so utrpeli visoke izgube in niso prinesli neposrednega uspeha, so imeli velik psihološki učinek. Pomanjkanje koordinacije pri japonskih poveljnikih je povzročilo ranljivost flote, kar je ameriškim silam omogočilo izvedbo usklajenih in smrtonosnih napadov (Hone, 2022).

Kmalu po napadu letal iz Midwaya so na prizorišče prispela torpedna letala Devastator iz letalonosilk Hornet, Enterprise in Yorktown. Torpedni bombniki letalonosilke Hornet, so bili prvi, ki so izvedli niz napadov in so vzleteli z jasno nalogo – napasti japonsko glavno udarno skupino letalonosilk Kido Butai. Letala so letela na nizki višini proti japonski floti. Med napadom so letala naletela na močno japonsko obrambo. Lovci Zero, ki so patrolirali nad japonskimi ladjami, so hitro zaznali ameriška letala in jih napadli. Protiletalski ogenj z japonskih ladij je še dodatno

zmanjšal možnosti za uspeh. Nobeden od torpedov ni zadel cilja, vsa letala so bila uničena, preživel pa je le en pilot (Symonds, 2012).

Naslednji so napadli torpedni bombniki iz letalonosilke Enterprise, ki so sledili podobnemu vzorcu kot torpedni bombniki iz letalonosilke Hornet. Letala so letela na nizki višini in se osredotočila na japonske letalonosilke. Tudi ta eskadrija je utrpela izjemno visoke izgube, saj so protiletalski ogenj in japonski lovci uničili večino letal, preden so lahko izstrelili torpede. Noben torpedo ni zadel cilja (Hone, 2022).

Torpedni bombniki iz Yorktowna so izvedli bolj usklajene napade, vendar so bile izgube še vedno visoke. Devastatorji iz Yorktowna so bili prav tako skoraj popolnoma uničeni. Le nekaj letal je uspelo izstreliti torpede, vendar so vsi zgrešili cilje. Torpedni bombniki so imeli spremstvo lovcev Wildcat, vendar je bilo japonskih lovcev preveč, da bi jih lahko uspešno krili (Symonds, 2012).

Čeprav so napadi letalskih skupin z ameriških letalonosilk privedli do katastrofalnih izgub, večina torpednih bombnikov TBD Devastator je bilo uničenih, so ti napadi ustvarili zmedo in motnje v japonski floti. Napadi so ustvarili kritično časovno vrzel, ki so ga kasneje izkoristili ameriški bombniki strmoglavci. Admiral Nagumo je bil prisiljen prerazporediti lovce za obrambo in prilagoditi protiletalsko obrambo, kar je upočasnilo njegovo sposobnost priprave naslednjega vala napadov na Midway. Japonci so morali prekiniti proces oboroževanja in prilagoditi formacije, kar je povečalo njihovo ranljivost.

9.4 3. faza: Odločilni ameriški napad (4. junij 1942, pozno dopoldne)

Bitka pri Midwayu je svoj odločilni trenutek doživela 4. junija 1942, ko so ameriški bombniki strmoglavci iz letalonosilk Enterprise in Yorktown napadli Kido Butai. Posledica tega napada, ki je trajal manj kot deset minut, je bilo uničenje letalonosilk Akagi, Kaga in Soryu in je popolnoma spremenila potek bitke ter je pomenila začetek konca japonske pomorske premoči v Pacifiku.

Kapitan korvete McClusky, poveljnik letalske skupine na letalonosilki Enterprise, je odigral glavno vlogo pri odkritju japonske flote. Ko je na lokaciji, na kateri so Američani mislili da bo Kido Butai, našel samo prazno morje namesto japonskih letalonosilk, je McClusky sledil svoji intuiciji in med nadaljnjim iskanjem opazil japonski rušilec Arashi, ki je z visoko hitrostjo plul proti severu. Arashi je bil ločen od glavne flote, saj je poskušal potopiti in uničiti ameriško podmornico Nautilus, ki je pred tem neuspešno izvedla torpedni napad na japonsko floto. McClusky je pravilno sklepal, da rušilec hiti nazaj k glavni japonski skupini, in se odločil slediti njegovi smeri (Parshall in Tully, 2005). S tem se izkaže, da so ameriške podmornice v bitki imele pomembno vlogo, čeprav ne take, kot jim jo je dodelil admiral Nimitz.

Ta odločitev je McCluskyjeva letala pripeljala neposredno nad japonske letalonosilke, ki so bile v tistem trenutku najbolj ranljive. Japonci so bili osredotočeni na ponovno oboroževanje in polnjenje goriva svojih letal za naslednji napad, zaradi česar so bile palube preobremenjene z eksplozivnim materialom (Symonds, 2011).

Lovci Zero so bili med napadom ameriških strmoglavcev na nizkih višinah zaradi več taktičnih in operativnih razlogov, povezanih z japonsko obrambno strategijo. Japonci so svoje lovce prerazporedili na nizke višine, da bi prestregli torpedna letala, saj so ta predstavljala največjo neposredno grožnjo njihovim ladjam. Torpedni napadi so namreč zahtevali natančno nizko letenje pri relativno majhni hitrosti, ki ga lahko učinkovito preprečijo lovci. Poleg tega japonski obrambni sistem ni bil optimiziran za delitev nalog med lovci na različnih višinah (Parshall in Tully 2005).

Časovnica ključnih dogodkov:

- 06:00–07:00: vzlet letal iz letalonosilke Yorktown.
- 06:07: admiral Spruance ukaže vzlet letalskih skupin iz letalonosilk Enterprise in Hornet. Bombniki strmoglavci, torpednimi bombniki in lovci se odpravijo proti predvideni lokaciji japonske flote, kljub nejasnim podatkom o točni poziciji.
- 09:30–10:00: poveljniki letalskih skupin, zlasti McClusky, intenzivno iščejo sovražnika, katerega niso opazili na predvideni lokaciji. Po približno eni uri iskanja McClusky opazi japonski rušilec Arashi, ki pluje z visoko hitrostjo proti glavni japonski floti. Arashi se je pred tem ločil od flote, da bi napadel ameriško podmornico Nautilus (Symonds, 2012).
- 10:22: bombniki strmoglavci z Enterprise napadejo Kago in Akagi (Parshall in Tully, 2005).
- Poročnik bojne ladje Richard Best in njegova skupina treh letal se osredotoči na Akagi. Bestova bomba je zadela sredino letalonosilke, kar je povzročilo katastrofalne eksplozije in požare (Toll, 2011).
- 10:24: Bombniki iz Yorktowna napadejo Soryu, kar povzroči hude poškodbe in njeno kasnejšo potopitev (Symonds, 2012).
- 10:25: skupni napadi povzročijo uničujoče eksplozije na japonskih letalonosilkah, ki so bile ključne za nadaljnji potek bitke.

Poročnik bojne ladje Richard Best, vodja eskadrilje bombnikov strmoglavcev iz letalonosilke Enterprise, je odigral glavno vlogo pri uničenju letalonosilke Akagi. Ko je opazil, da je večina letal napadla Kago, je z dvema drugima letaloma preusmeril napad na Akagi. Bestova bomba je neposredno zadela letalonosilko, kar je povzročilo eksplozijo na hangarski palubi in jo onesposobilo (Parshall in Tully, 2005).

Admiral Fletcher, ki je bil nominalni poveljnik ameriških pomorskih sil pri Midwayu, je že zgodaj zjutraj, 4. junija 1942, sprejel strateško odločitev, da sproži vse razpoložljive letalske sile proti predvideni lokaciji japonskih letalonosilk. Njegova strategija je

temeljila na prepričanju, da je odločilen, koordiniran napad ključnega pomena za nevtralizacijo sovražnikove zračne premoči (Parshall in Tully, 2005).

Fletcher je s svojim poveljniškim slogom spodbujal samostojnost podrejenih poveljnikov, zato je zaupal admiralu Raymondu Spruanceu, poveljniku operativne skupine TF-16, ki je vodil letalonosilki Enterprise in Hornet. Spruance je po ukazu sprožil lastne letalske skupine, medtem ko je Fletcher organiziral napad z Yorktowna. To je omogočilo, da so ameriška letala izkoristila jutranje ure, ko so Japonci še pripravljali svoja letala za ponovni napad na Midway (Symonds, 2012).

Koordinacija letalskih skupin je bila zahtevna zaradi velike oddaljenosti letalonosilk in omejenih obveščevalnih podatkov o točni lokaciji japonske flote. Kljub temu je Fletcherjeva odločitev, da pošlje letala iz vseh treh letalonosilk, omogočila, da so ameriške sile zbrale dovolj napadalne moči za uspešen udarec. Bombniki strmoglavci z Yorktowna so odigrali ključno vlogo pri napadu na japonsko letalonosilko Soryu, medtem ko so letala iz Enterprise in Hornet napadla Akagi in Kaga (Symonds, 2012).

Admiral Raymond A. Spruance je odigral ključno vlogo pri koordinaciji in organizaciji ameriških napadov na japonske letalonosilke med bitko pri Midwayu 4. junija 1942. Spruance, znan po svoji mirni in metodični naravi, se je osredotočil na hiter in usklajen napad. Kljub omejenim obveščevalnim podatkom o točni lokaciji japonske flote je ukazal takojšnje vzlete letalskih skupin iz letalonosilk Enterprise in Hornet, prepričan, da bodo piloti odkrili sovražnika. Njegova odločitev je bila osredotočena na izkoriščanje elementa presenečenja in izogibanje nepotrebnim zamudi, ki bi Japoncem omogočila izvedbo novega napada na Midway ali v primeru odkritja na ameriške letalonosilke (Parshall in Tully, 2005). Zaradi te odločitve so torpedni bombniki napadli prvi, napad pa ni bil koordiniran z bombniki strmoglavci, tako da so napadli japonske ladje vsak zase. Ta tvegana odločitev se je kljub hudim izgubam med torpednimi bombniki izkazala kot relativno pravilna, saj so bombniki strmoglavci presenetili Kido Butai.

Letala iz Horneta niso sodelovala v tem odločilnem napadu, in sicer zaradi navigacijske napake, znane kot polet v prazno (Flight to Nowhere). Edina letala iz Horneta, ki so sodelovala v napadu na Kido Butai, so bili torpedni bombniki, ki so bili zdesetkani v drugi fazi bitke. Navigacijska napaka je povzročila, da so letala preletela velik del oceana brez srečanja s sovražnikom, kar je zmanjšalo skupni pritisk na japonsko floto (Parshall in Tully, 2005). V primeru, da bi Kido Butai napadli še bombniki strmoglavci iz letalonosilke Hornet, bi lahko skoraj zagotovo zatrdili, da bi se bitka pri Midwayu končala 4. junija 1942 do 12:00.

9.5 4. faza: Uničenje letalonosilke Hiryu (4. junij 1942, popoldne)

Popoldanske ure, 4. junija 1942, je zaznamoval labodji spev letalonosilke Hiryu. Po izgubi treh letalonosilk je admiral Yamaguchi ukazal svoji letalski skupini, da napadejo ameriško floto, ki jo je medtem odkrilo izvidniško letalo iz križarke Tone. Japonski in torpedni bombniki, ki so vzleteli iz letalonosilke Hiryu, so se približali ameriški floti, kjer je bila letalonosilka Yorktown osrednji cilj. Letalonosilka je bila dobro pripravljena na obrambo, saj so imeli Američani prednost radarske tehnologije, ki je omogočila pravočasno opozarjanje na prihajajoče napade (Symonds, 2012). Vendar se je skupini japonskih letal vseeno uspelo prebiti skozi ameriško obrambo in napasti Yorktown.

Prvi napad, izveden z bombniki strmoglavci Val, je povzročil tri neposredne zadetke. Ti zadetki so povzročili obsežne požare na letalni palubi in v notranjosti ladje. Kljub temu so ameriške posadke hitro ukrepale, saj so imele odlične protipožarne sisteme in usposobljeno osebje za krizne razmere (Hone, 2022).

Po prvem napadu je admiral Fletcher ocenil stanje ladje in ukazal, da Yorktown ostane v operativni vlogi. Medtem je iz letalonosilke Hiryu vzletel drugi val letal, sestavljen iz torpednih bombnikov tipa Kate. Ti so se spet osredotočili na letalonosilko Yorktown, ki je bila videti nepoškodovana. Ta podatek priča o izredni izurjenosti ameriških skupin za popravilo škode. Kljub močni protiletalski obrambi so japonski bombniki dosegli dva zadetka s torpedi, ki sta povzročila hudo poškodbo trupa (Parshall in Tully, 2005).

Po tem drugem napadu je postalo jasno, da Yorktown ne bo mogla nadaljevati operacij. Posadka je bila prisiljena ladjo zapustiti, vendar je Yorktown ostala na površju, kar je dalo upanje za njeno vleko nazaj v Pearl Harbor (Layton, 2001).

Usoda letalonosilke Yorktown je bila zapečatenata 6. junija, ko jo je zadel torpedo japonske podmornice I-168. Letalonosilka Yorktown je potonila naslednji dan, 7. junija 1942 (Symonds, 2012).

Potopitev Yorktowna je bila velika izguba za ameriško mornarico, vendar je njena vloga pri zmagi v bitki pri Midwayu neprecenljiva. Letalonosilka je omogočila koordinacijo odločilnih napadov na japonske letalonosilke, njena žrtev pa je ameriški floti dala čas za organizacijo in prilagoditev. Poleg tega je služila kot ključni cilj japonskih napadov, kar je zmanjšalo pritisk na druge ameriške letalonosilke, kot sta Enterprise in Hornet (Symonds, 2012).

Poveljnik letalske skupine na letalonosilki Enterprise, Wade McClusky, je organiziral popoldanski napad na Hiryu, potem ko so izvidniška letala odkrila položaj edine še preostale japonske letalonosilke (Layton, 2001). Bombniki strmoglavci Dauntless so Hiryu zadeli z več bombami, ki so povzročile hude požare na vzletni palubi in v

hangarjih, kjer so bila oborožena in z gorivom oskrbljena japonska letala (Parshall in Tully, 2005). Posadka je sprva skušala omejiti ogenj, a je zaradi obsežnih poškodb in razširjenih eksplozij bomb, torpedov ter goriva operacija reševanja hitro izgubila smisel (Morison, 2011).

Do zgodnjega jutra 5. junija so bili požari na Hiryu tako uničujoči, da je ladja neuporabna. Admiral Yamaguchi se je odločili ostati na krovu v duhu tradicionalnega japonskega mornariškega čuta dolžnosti in časti (Fuchida, 1958). Preostalo posadko so premestili na spremljajoče rušilce, ki so nato prejeli ukaz, naj Hiryu potopijo s torpedi, da ne bi padla v sovražnikove roke (Symonds, 2012).

9.6 5. faza: Umik japonskih sil (5.–7. junij 1942)

Po uničujočem porazu 4. junija 1942, v katerem so Japonci izgubili štiri letalonosilke, je admiral Isoroku Yamamoto ukazal umik preostalih sil. Ta odločitev ni bila zgolj posledica izgube letalonosilk, temveč tudi strateških omejitev, s katerimi se je soočila japonska mornarica. Čeprav je japonska flota še vedno razpolagala z močnimi bojnimi ladjami, kot je bila Yamato, se je Yamamoto odločil, da ne bo tvegala popolnega uničenja svoje flote. Umik je bil kaotičen, a kljub temu strateško premišljen, saj je preprečil nadaljnje izgube in omogočil preživelim ladjam, da se umaknejo v bolj varne vode (Parshall in Tully, 2005).

Odločitev za umik je bila sprejeta 4. junija, ko je Yamamoto ocenil, da nadaljevanje operacije ni več izvedljivo. Japonska doktrina odločilne bitke je temeljila na ideji ohranjanja moči flote za prihodnje spopade. V skladu s to doktrino je bilo tveganje nadaljnjega spopada z ameriški letalonosilkami preveliko, saj so Japonci izgubili letalsko premoč in bili v veliki meri brez zaščite zračnih sil (Symonds, 2012). Poleg tega je bil Yamamoto prisiljen upoštevati logistične omejitve, saj so bile preostale sile, za učinkovito oskrbo in podporo, preveč oddaljene od svojih baz.

Umik japonskih sil je bil kompleksen in je zahteval dobro koordinacijo med različnimi ladjami. Japonska flota je bila razdeljena v več skupin, z namenom zmanjšanja tveganja množičnega uničenja. Bojne ladje so bile prerazporejene na zahod, da bi zaščitile preostale križarke in rušilce. Te enote so služile kot zaščitni ščit, ki je omogočil varnejši umik ranljivih ladij. Rušilci so bili ključnega pomena pri reševanju preživelih mornarjev in pilotov z uničenih letalonosilk, čeprav so bila reševalna prizadevanja omejena zaradi preobremenjenosti flote in nevarnosti ameriškega zasledovanja (Layton, 2001).

Američani so po zmagi ostali previdni, vendar so izkoristili priložnost za zasledovanje umikajočih se japonskih ladij. Admiral Chester Nimitz je ukazal omejeno zasledovanje, ki je temeljilo na uporabi letalonosilk. Letala so 6. junija izvedla napade na križarki Mogami in Mikuma, pri čemer so uničili slednjo, medtem ko je bila prva

močno poškodovana. Ti napadi so pokazali ameriško sposobnost hitrega odzivanja in učinkovite uporabe zračne moči tudi v sklepnih fazah bitke (Hone, 2022).

Po potopitvi letalonosilke Yorktown je admiral Fletcher taktično poveljevanje ameriškim silam predal admiralu Spruancu. Admiral Raymond Spruance je imel ključno vlogo v zadnji fazi bitke pri Midwayu. Kljub številnim možnostim je svoje odločitve sprejemal po načelu preračunanega tveganja, ki ga je ameriški poveljnik pacifiške flote, admiral Chester Nimitz, izrecno izpostavil kot ključno vodilo za bitko (Symonds, 2022). Spruance je skrbno usmerjal zasledovanje japonskih sil, ne da bi svoje sile izpostavil prekomernemu tveganju (Hone, 2022).

Spruanceova taktična usklajenost je bila očitna takrat, ko so ameriška izvidniška letala odkrila japonske ladje, ki so se poskušale umakniti iz območja bitke. Dve japonski križarki, Mogami in Mikuma, sta bili opaženi 6. junija 1942, ko sta se umikali po trku, ki se je zgodil med njunim umikom. Spruance je hitro ukrepal in koordiniral več zaporednih letalskih napadov z bombniki strmoglavci z letalonosilk Enterprise in Hornet. Ti napadi so popolnoma uničili križarko Mikuma in močno poškodovali Mogami, kar je japonsko floto še dodatno oslabilo (Toll, 2011).

Spruance je bil previden glede neposrednega zasledovanja glavnih japonskih bojnih ladij, vključno z Yamato. Čeprav so izvidniška letala odkrila določene japonske ladijske formacije, je Spruance razumel, da bi neposreden napad na močno oboroženo bojno skupino lahko povzročil velike izgube na ameriški strani. Takšna odločitev bi lahko ogrozila ameriško zmožnost nadaljnjega vojskovanja v Pacifiku, zato je Spruance raje usmeril svoje sile v ciljanje bolj ranljivih delov japonske flote (Layton, 2001). Spruanceova strategija je bila tesno povezana z njegovim razumevanjem širšega strateškega konteksta. Namesto da bi izpostavljala ameriške letalonosilke in spremljevalne ladje tveganjem za dvomljive pridobitve, se je osredotočil na uničenje sovražnikovih ranljivih tarč in zagotavljanje dolgoročnega preživetja ameriških sil. To previdno zasledovanje je omogočilo ohranitev ameriške pomorske premoči, kar je bilo ključno za prihodnje operacije v Pacifiku.

Admiral Spruance je v zadnji fazi bitke pri Midwayu pokazal vrhunsko sposobnost poveljevanja in strateškega načrtovanja. Njegova previdnost, osredotočenost na dolgoročne cilje in sposobnost učinkovitega usklajevanja napadov so odločilno prispevale k ameriškemu uspehu. Njegove odločitve so zagotovile, da so ameriške sile ohranile nadzor nad Pacifikom in bile pripravljene na prihodnje ofenzivne operacije. Spruance je s svojim vodstvom postavil temelje za nadaljnji ameriški napredek v vojni in utrdil svojo zupuščino kot enega ključnih poveljnikov v zgodovini ameriškega pomorskega vojskovanja.

10 REZULTAT BITKE

Bitka pri Midwayu je bila odločena v nekaj minutah, 4. junija 1942, ko so japonske letalonosilke napadli ameriški bombniki strmoglavci in potopili letalonosilke Akagi, Kaga ter Soryu. Američani so z minimalnimi sredstvi dosegli izjemen strateški uspeh, ki je spremenil potek vojne in utrdil njihov položaj kot prevladujoče sile v Pacifiku.

10.1 Razmerje sil pred samo bitko

Bitka pri Midwayu je bila dejansko spopad letalonosilk oziroma letal iz letalonosilk in v manjšem delu letal, ki so bila nameščena na samem otoku Midway. Ostale vojne ladje so v obeh flotah igrale bolj obrobno oziroma podporno vlogo. Medtem ko so bile bojne ladje, križarke in rušilci pomembne za podporo, so bila prav letala tista, ki so odigrala odločilno vlogo pri izidu spopada.

Kategorija	Ameriške sile	Japonske sile
Flotne Letalonosilke	3	4
Lahke letalonosilke	0	3
Bojne ladje	0	9
Težke križarke	7	4
Lahke križarke	1	4
Rušilci	15	35
Skupno število ladij	26	59
Letala na letalonosilkah	233	261
Letala iz kopenskih baz	115	0
Skupno število letal	348	261

Tabela 9: Razmerje sil med Američani in Japonci
(Vir: Morison, 2011)

Če je dolgo veljalo, da so bili Japonci pri Midwayu v ogromni premoči, pogled na dejansko razmerje sil, osredotočenih v same operacije pri Midwayu, pokaže drugačno sliko. Operacija pri Aleutih je bila dejansko drobljenje prepotrebnih japonskih resursov, katere bi morali uporabiti neposredno pri Midwayu.

Kategorija	ZDA	Japonska
Flotne letalonosilke	3	4
Bojne ladje	0	2
Težke križarke	7	2
Lahke križarke	1	1
Rušilci	15	12
Skupno število ladij	26	21
Letala (na letalonosilkah)	233	261
Letala (Midway kopenska baza)	115	0
Skupno število letal	348	261

Tabela 10: Dejansko razmerje sil v bitki
(Vir: Morison, 2011)

Japonska strategija med bitko za Midway je odražala klasično dilemo vojaškega načrtovanja: ali razpršiti sile in doseči več ciljev hkrati ali pa jih osredotočiti na odločilno bitko. Japonci bi s popolno osredotočenostjo na Midway morda lahko dosegli drugačen izid.

Operacija pri Aleutih, ki je zahtevala dve lahki letalonosilki (Ryujo in Junyo) in podporne ladje, je pomenila ključno pomanjkanje letalske ter pomorske moči pri Midwayu. Če bi Japonci združili vse sile, bi lahko preseglj število ameriških letal.

10.2 Ameriške in japonske izgube

Bitka je terjala obsežne izgube na obeh straneh. Pri reševanju sestreljenih pilotov in mornarjev iz potopljenih ladij se je spet pokazala boljša organiziranost ameriške mornarice, tako da so iz morja rešili večino pilotov in mornarjev. Japonci niso uspeli organizirati učinkovitega reševanja na odprtem morju. Te izgube izurjenih pilotov in mornarjev so bile za Japonce nepopravljive in so močno oslabele njihovo mornarico.

Izgube	Japonska	Združene države Amerike
Letalonosilke	4	1 (USS Yorktown)
Križarke	1 težka (Mikuma)	0
Poškodovane križarke	1 težka (Mogami)	0
Rušilci	0	1 (USS Hammann)
Letala	248	150
Človeške izgube	Približno 3.057 mrtvih	307 mrtvih

Tabela 11: Izgube v bitki pri Midwayu
(Vir: Parshall in Tully, 2005)

11 ZAKLJUČEK

11.1 Analiza hipotez

Hipoteza 1: ameriška obveščevalna dejavnost in dešifriranje japonske operativne kode JN 25 sta omogočila, da je poveljnik pacifiške flote admiral Nimitz sploh izvedel, da japonska mornarica namerava napasti Midway in je zato lahko primerno zastavil obrambo Midwaya.

Bitka pri Midwayu je pokazala ključno vlogo obveščevalnih dejavnosti pri sodobnem vojskovanju. Ameriška obveščevalna enota postaje Hypo na Havajih, pod vodstvom Joeja Rocheforta, je s pomočjo dešifriranja japonske operativne kode JN-25 razkrila ključne elemente japonskega načrta. Ta preboj je omogočil, da je admiral Chester W. Nimitz, poveljnik pacifiške flote, lahko pravočasno pripravil strategijo obrambe Midwaya in si zagotovil operativno prednost. Dešifriranje kode JN-25 je razkrilo, da je Midway, označen kot »AF« v japonskih sporočilih, cilj prihajajoče operacije. Čeprav so ameriški obveščevalci sumili, da je »AF« Midway, so to želeli potrditi. S premeteno potezo so z otoka poslali nezaščiten sporočilo, da primanjkuje sladke vode. Ko so Japonci to informacijo potrdili v svoji šifrirani komunikaciji, je postalo jasno, da je Midway njihova tarča. Ta informacija je Nimitzu omogočila, da je začel prerazporejati svoje sile in oblikoval načrt, ki je temeljil na pričakovanju japonskega napada. Na podlagi teh informacij je Nimitz premestil svoje letalonosilke Enterprise, Hornet in hitro popravljeno Yorktown na severozahod od Midwaya, kjer so Američani načrtovali zasedo. Ključno je bilo, da so ameriške sile lahko čakale na prihod japonske flote in imele priložnost za presenetljiv protinapad. Obveščevalne informacije so admiralu Nimitzu omogočile, da je okrepil samo obrambo otoka Midway, vključno z bombniki, torpednimi letali in lovci, ki so izvedli prvi napad na japonsko floto. Bitka pri Midwayu ni bila zgolj preizkus vojaške moči, temveč tudi dokaz, kako pomembne so informacije in njihova pravilna uporaba v sodobnem vojskovanju. Kombinacija dešifriranja kode JN-25, strateške usklajenosti ameriških sil in odločnega vodstva admirala Nimitza je prinesla eno najpomembnejših zmag v zgodovini pacifiške vojne.

Hipoteza 2: pretirana samozavest Japoncev in tako imenovana »zmagovalna bolezen« (angl. »Victory disease«), je vplivala na poraz japonske mornarice, ki je sicer v sami operaciji imela več ladij in letal, vendar so bile zaradi prevelikega drobljenja sil in podcenjevanja Američanov, posledično razpršene po celotnem Pacifiku in se tako niso bile zmožne medsebojno podpirati.

Bitka je razkrila številne pomanjkljivosti japonske strategije, predvsem pa učinke pretirane samozavesti, znane kot zmagovalna bolezen. Po zgodnjih uspehih na začetku vojne, vključno z napadom na Pearl Harbor in hitrimi osvajalnimi operacijami v jugovzhodni Aziji, so Japonci verjeli v svojo nepremagljivost. Ta občutek

superiornosti jih je vodil k podcenjevanju ameriških zmogljivosti, precenjevanju lastnih sposobnosti in sprejetju preveč zapletenega in razdrobljenega načrta za operacijo pri Midwayu. Japonska strategija se je osredotočala na koncept odločilne pomorske bitke, ki bi uničila ameriško mornarico in prisilila ZDA k pogajanjem o miru. Vendar je bil njihov načrt za Midway preveč kompleksen in v mnogih pogledih kontraproduktiven. Namesto da bi združili vse svoje sile v osredotočenem napadu, so Japonci razpršili svoje enote po celotnem Pacifiku. Operacija na Aleutskih otokih ni imela nikakršnega vpliva na ameriške odločitve pri Midwayu. Pravzaprav se je ta operacija začela celo z zamudo, zaradi česar je bila še manj relevantna za glavni spopad. Razpršitev sil je močno oslabila sposobnost japonske mornarice, da zagotovi ustrezno zaščito svojih ključnih enot. Kido Butai, ki je predstavljala udarno pest japonske moči, bi v primeru koncentracije japonskih sil imela več kot potrebno podporo spremljevalnih ladij in tudi lahke letalonosilke, ki so sodelovale v aleutski operaciji, bi okrepile japonsko pomorsko letalsko moč pri Midwayu. To bi seveda zelo spremenilo dinamiko bitke. Podcenjevanje Američanov je bilo še ena kritična napaka Japoncev. Verjeli so, da bodo po napadu na Pearl Harbor Američani potrebovali več let za obnovo svojih sil in da ne bodo sposobni učinkovitega odpora pri Midwayu. Japonci so bili prepričani, da je ameriško mornarico potrebno z zvijačo zvabiti v bitko in so napačno predpostavljali, da so Američani demoralizirani in si ne upajo soočiti z japonsko mornarico v bitki na odprtem morju. To podcenjevanje je bilo usodno, saj so Američani ne le uspešno obranili Midway, ampak so Japoncem zadali hud poraz, s katerim so izgubili pobudo v pacifiški vojni. Japonski načrt je prav tako trpel zaradi pomanjkanja fleksibilnosti. Zanašali so se na toge postopke in strogo hierarhijo, kar je upočasnilo njihovo reakcijo na hitro spreminjajoče se razmere. Na drugi strani so Američani pokazali izjemno prilagodljivost in sposobnost izkoriščanja priložnosti. Njihov poveljnik, admiral Nimitz, je bil pripravljen tvegati in je spretno združil obveščevalne podatke, odločnost svojih poveljnikov in osredotočeno strategijo, kar je privedlo do popolnega uničenja japonskih letalonosilk.

Hipoteza 3: uporaba radarja na večjih ameriških ladjah in na otoku Midway in letal za daljinsko izvidništvo, ki so bila nameščena na otoku Midway, sta ameriški mornarici prinesla veliko strateško ter taktično prednost napram japonski mornarici, ki radarja še ni uporabljala, prav tako pa v operaciji ni uporabljala letal iz kopenskih oporišč.

V bitki pri Midwayu sta uporaba radarjev in izvidniških letal z letališča na Midwayu Američanom zagotovili ključno strateško in taktično prednost, ki je Japoncem močno manjkala. Radarji na otoku Midway in ameriških letalonosilkah so omogočili zgodnje zaznavanje prihajajočih japonskih letalskih napadov, kar je Američanom omogočilo pravočasno organizacijo obrambe, usmerjanje protiletalskega ognja in koordinacijo lastnih letalskih napadov. Poleg tega so letala za daljinsko izvidništvo Catalina odkrila japonske ladijske formacije in s tem omogočila pravočasno usmeritev ameriških sil na pravo mesto. Japonci, ki niso uporabljali radarjev in so se zanašali na vizualno opazovanje ter palubna izvidniška letala, so delovali z omejenimi informacijami, kar

je upočasnilo njihovo odzivanje na hitro spreminjajoče se razmere. Pomanjkanje radarja je bilo ključno v trenutkih, ko so ameriški bombniki strmoglavci izvedli uničujoče napade na štiri japonske letalonosilke. Ker Japonci niso uporabljali radarja, niso pravočasno zaznali približevanja ameriških letal, zaradi česar niso uspeli pripraviti svojih lovcev in protiletalske obrambe na ta napad. Rezultat je bila popolna izpostavljenost japonskih ladij, kar je Američanom omogočilo, da so uničili letalonosilke Akagi, Kaga, Soryu in Hiryu. Če bi Japonci imeli radarje, bi lahko pravočasno prepoznali grožnjo, organizirali obrambo in zmanjšali učinkovitost ameriških napadov. Bitka pri Midwayu je tako, poleg vojaškega preobrata, razkrila pomen tehnološke inovacije, strateškega načrtovanja in prilagodljivosti v sodobnem vojskovanju. Ameriški radarji in daljinsko izvidništvo so postali simbol uspeha kombinacije tehnologije in preišljene taktike, medtem ko je pomanjkanje teh zmogljivosti Japonce pustilo ranljive za presenečenja, ki so se izkazala za usodna. Medtem ko so Japonci izjemno uspešno začeli vojno s prefinjenimi strategijami in tehnično vrhunskimi letalonosilkami, se je njihova nesposobnost sprejemanja in uporabe sodobnih tehnologij izkazala za odločilno pomanjkljivost. Tako je jasno, da bi radar Japoncem omogočil boljšo situacijsko zavedanje, pravočasne obrambne ukrepe in učinkovitejšo koordinacijo med njihovimi enotami. Brez te ključne tehnologije so bili Japonci močno izpostavljeni presenečenju, kar so Američani s svojo natančnostjo in preišljenostjo uspešno izkoristili. Bitka pri Midwayu je tako poleg taktične mojstrske lekcije postala tudi opomnik o pomenu tehnološke prilagodljivosti in strateškega predvidevanja v sodobnem vojskovanju.

11.2 Sklep

Bitka pri Midwayu je bila več kot le vojaški spopad; bila je bitka, ki je oblikovala nadaljnji potek vojne v Pacifiku. Na eni strani je izjemna ameriška pripravljenost, ki je združevala tehnologijo, obveščevalno dejavnost in prilagodljivo poveljstvo, pokazala, kako se lahko z omejenimi resursi ustvarijo izjemni rezultati. Na drugi strani je bila japonska samozavest, okrepljena z njihovimi začetnimi uspehi v vojni, razlog za strateške napake, ki so bile pri Midwayu usodne. Ameriški uspeh pri Midwayu je bil rezultat preišljenega načrtovanja in popolnega izkoristka vseh razpoložljivih virov. Obveščevalna prednost, pridobljena z razbijanjem japonske kode JN-25, je omogočila, da so Američani postavili svoje sile na pravo mesto ob pravem času. Radarji, ki so bili nameščeni na Midwayu in ameriških letalonosilkah, so omogočili zgodnje zaznavanje prihajajočih sovražnih napadov in učinkovito usmerjanje obrambe. Letala Catalina so z daljinskim izvidništvom odkrivala sovražnikove ladje, kar je ameriški mornarici omogočilo prilagoditev taktične situacije, ki je Japonce presenetila in jih pustila ranljive. Ameriški bombniki strmoglavci so med bitko odigrali odločilno vlogo. S svojo natančnostjo in elementom presenečenja so v nekaj minutah potopili štiri japonske letalonosilke: Akagi, Kaga, Soryu in Hiryu. Ta udarec je bil nepopravljiv, saj je Japonsko oropal ključnih ofenzivnih sredstev in izkušenih pilotov, letalskih posadk in letalskega osebja. Japonci, ki niso uporabljali radarja, so se bili

prisiljeni zanašati na vizualno opazovanje in počasno izvidništvo, kar jih je pustilo brez ustreznega opozorila in priprave na ameriške napade. Na drugi strani je bila japonska strategija pri Midwayu zaznamovana s prekomerno samozavestjo in neustreznim prilagajanjem na novo realnost vojne. Japonci so zaslepljeni s svojo samozavestjo, »zmagovalno boleznijo« in podcenjevanjem Američanov, zanemarili številne prednosti, ki so jim prinesle zmago v prejšnjih bitkah, kot so usklajenost sil in uporaba kopenskih letalskih baz v pomorskem bojevanju. Medtem ko so Japonci pri Pearl Harborju izvajali presenetljiv napad s popolno koordinacijo, so pri Midwayu razpršili svoje sile in se zanašali na kompleksni, a tog načrt, ki se ni mogel hitro prilagoditi nepričakovanim okoliščinam. Bitka pri Midwayu ni bila zgolj vojaška zmaga, temveč tudi simbol spremembe razmerja moči. Japonci so izgubili svojo ofenzivno premoč in z njo sposobnost dominacije na morju, medtem ko so Američani pridobili strateško pobudo, ki so jo kasneje izkoristili v nadaljnjih operacijah in je do konca vojne niso izpustili iz rok. S potopitvijo štirih japonskih letalonosilk je Midway vzpostavil nekakšno ravnovesje v zmogljivostih letalonosilk med obema stranema. Medtem ko so Američani izgubili letalonosilko Yorktown, so Japonci izgubili štiri letalonosilke in večino svojih izkušenih letalskih posadk, kar jih je dolgoročno oslabilo. Pred in med samo bitko se je zgodilo več ključnih odločitev. Prva je prav gotovo odločitev admirala Nimitza, da bo »pobral rokavico« in se spopadel z japonsko mornarico pri Midwayu. Admiral je bil prepričan, da mu obveščevalni podatki lahko prinesejo ključno prednost v bitki. Druga ključna odločitev je bila odločitev kapitana korvete McCluskyja, da s svojo skupino bombnikov strmoglavcev sledi japonskemu rušilcu, za katerega je bil prepričan, da se vrača k glavnini japonske flote, eden ključnih trenutkov v bitki pri Midwayu. To tveganje, ki ga je sprejel na podlagi intuicije in izkušenj, je privedlo do presenetljivega napada na japonske letalonosilke, kar je bistveno prispevalo k ameriški zmagi. Tretja ključna odločitev je bila odločitev poročnika bojne ladje Richarda Besta. Best je med napadom opazil, da so ameriški bombniki že zadeli Kago in da je letalonosilka Akagi ostala nepoškodovana, zato je kljub tveganju in omejenemu času ukazal svojim dvema spremljevalcema, da skupaj napadejo Akagi. Bestov napad je povzročil katastrofalno škodo na Akagi. Ena sama bomba, ki je zadela ladjo blizu dvigala, je sprožila verižne eksplozije goriva in streliva. Če bi Akagi ostala operativna, bi vsekakor sodelovala v japonskem protinapadu na letalonosilko Yorktown, ki bi jo verjetno potopili že v prvem napadu.

Obe strani sta po sami bitki po najboljših močeh želele implementirati lekcije, naučene med bitko. Bitka pri Midwayu je Američanom prinesla ključne lekcije, ki so oblikovale njihovo strategijo in taktiko za preostanek vojne v Tihem oceanu. Uspeh, temelječ na dešifriranju japonskih šifrantov, je poudaril pomen obveščevalnih operacij, kar je vodilo v ustanovitev centralizirane obveščevalne enote za boljše analiziranje in posredovanje informacij. Bitka je pokazala, da torpedni bombniki TBD Devastator niso več primerni za moderno pomorsko bojevanje, tako da so Američani pospešili njihovo menjavo z modernejšimi TBF Avengerji. Prav tako so izboljšali protiletalsko obrambo samih letalonosilk z uvedbo večjega števila protiletalskih topov, na vseh protiletalskih

topovih pa so začeli uporabljati bližinske vžigalnike, kar je izboljšalo njihovo učinkovitost. V letalskih skupinah na letalonosilkah so povečali število lovskih letal, kar je skupaj z učinkovitejšo protiletalsko obrambo močno prispevalo k preživetnim sposobnostim ameriških letalonosilk. Po bitki so Američani začeli premeščati pilote z bojnimi izkušnjami v letalske šole kot inštruktorje in s tem izredno povečali kakovost šolanja bodočih pilotov. Japonski žal niso uporabljali rotacije pilotov, tako da je japonski pilot letel, dokler je bil živ, kar seveda ni omogočalo prenosa izkušenj novim generacijam japonskih pilotov.

Tudi Japonci niso zanemarili izkušenj, naučenih pri Midwayu. Če je le bilo mogoče, so letala oboroževali in oskrbovali z gorivom na vzletni palubi, jasen dokaz, da so ugotovili slabosti zaprtih hangarjev in katastrofe verižnih eksplozij po ameriških napadih v njih. Tudi v samih formacijah flot so uvedli predhodnico, skupino rušilcev in križark, katere naloga je bila pravočasno opaziti sovražnika in po potrebi delovati kot žrtveno jagnje, upajoč da se bo nasprotnik v zmoti odločil in napadel njih, ne pa glavnino flote.

Ta bitka je postavila temelje za nadaljnje ameriške operacije, zlasti za invazijo na Guadalcanal avgusta 1942. Z zmago pri Midwayu so Američani prevzeli strateško pobudo in začeli preobrat, ki je postopoma zmanjšal japonsko moč v Pacifiku. Guadalcanal je postal naslednje bojno prizorišče, kjer je ameriška strategija stalnega pritiska in izčrpavanja nasprotnika končno začela kazati sadove, kar je utrdilo pot do končne zmage v Pacifiku. In prav v teh operacijah je bilo razbitje šifre JN 25 za admirala Yamamota spet usodno. Ameriški načrt je temeljil na dešifriranju japonskih komunikacij, ki so razkrile natančen urnik in pot Yamamotovega leta. Po odobritvi predsednika Roosevelta so ameriške sile pripravile misijo, v kateri je 16 ameriških lovcev poletelo z Guadalcanala. Med operacijo so sestrelili obe japonski letali, v enem je bil Yamamoto. Njegovo letalo je strmoglavilo v džunglo, kjer je bil kasneje najden mrtev.

Midway je postal simbol ne le zmage, temveč tudi začetka dolgotrajnega in odločnega pohoda k zavezniški zmagi na Pacifiku.

12 LITERATURA IN VIRI

Borneman, W. (2013). *The Admirals: Nimitz, Halsey, Leahy, and King The Five-Star Admirals Who Won the War at Sea*. New York: Back Bay Books.

Fuchida, M. (1958). *Midway: The Battle that Doomed Japan*. New York: Ballantine Books.

Hone, T. (2022). *Mastering the Art of Command: Admiral Chester W. Nimitz and Victory in the Pacific*. Naval Institute Press: Annapolis.

Layton, E. (2001). *And I Was There: Breaking the Secrets - Pearl Harbor and Midway*. Old Saybrook: Konecky & Konecky.

Morison, S. (2011). *Coral Sea, Midway and Submarine Actions: May 1942-August 1942*. Naval Institute Press: Annapolis.

Parshall, J., Tully, A. (2005). *Shattered Sword: The Untold Story of the Battle of Midway*. Sterling: Potomac Books.

Pearl Harbor Warbirds. (2022). *U.S. Fleet at Pearl Harbor, Hawaii December 7, 1941*. Pridobljeno 6.1.2025 z naslova <https://pearlharborwarbirds.com/pearl-harbor-map-world-war-ii/>

Picrly. (2024). *Aerial photograph of Midway Atoll on 24 November 1941*. Pridobljeno 6.1.2025 z naslova <https://picrly.com/media/aerial-photograph-of-midway-atoll-on-24-november-1941-80-g-451086-9c4a24>

Symonds, C. (2012). *The Battle of Midway*. Oxford University Press: Oxford.

Symonds, C. (2022). *Nimitz at War: Command Leadership from Pearl Harbor to Tokyo Bay*. Oxford University Press: Oxford.

The Aviation History Online Museum. (2023). Pridobljeno 6.1.2025 z <http://www.aviation-history.com>

The National WWII Museum. (2024). *4 June 1942 Extent of Japanese Occupation*. Pridobljeno 6.1.2025 z naslova <https://www.ww2classroom.org/sites/default/files/maps/wip046.jpg>

Toll, I. (2011). *Pacific Crucible: War at Sea in the Pacific, 1941–1942*. New York: W. W. Norton & Company.

Veteran life. (2022). *Meet Isoroku Yamamoto, The Man Who Planned The Pearl Harbor Attack*. Pridobljeno 6.1.2025 z naslova <https://veteranlife.com/lifestyle/isoroku-yamamoto>

Wikipedia. (2015). *USS Yorktown (CV-5) embarking aircraft at Naval Air Station North Island, in June 1940*. Pridobljeno z naslova [https://en.wikipedia.org/wiki/USS_Yorktown_%28CV-5%29#/media/File:USS_Yorktown_\(CV-5\)_embarking_aircraft_at_Naval_Air_Station_North_Island,_in_June_1940_\(80-G-651042\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/USS_Yorktown_%28CV-5%29#/media/File:USS_Yorktown_(CV-5)_embarking_aircraft_at_Naval_Air_Station_North_Island,_in_June_1940_(80-G-651042).jpg)

Wikipedia. (2018). *Spruance next to Fleet Admiral Chester W. Nimitz*. Pridobljeno 6.1.2025 z naslova [https://en.wikipedia.org/wiki/Raymond_A._Spruance#/media/File:80-G-317645_\(18520533280\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Raymond_A._Spruance#/media/File:80-G-317645_(18520533280).jpg)

World war 2 Database. (2025). Pridobljeno 6.1.2025 z <https://ww2db.com/>